

KULTUURIPROGRAMM 2026–2029

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	<p>Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.</p> <p>Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.</p>
Valdkonna arengukava	„Kultuuri arengukava 2021 - 2030“
Programmi nimi	Kultuuriprogramm
Programmi eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks
Programmi periood	2026.–2029. aasta
Peavastutaja	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	<p>Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum.</p> <p>Ülalnimetatud valitsemisala riigiasutused panustavad oma teenustega programmdokumendis kajastatud Kultuuriministeeriumi tegevustesse ja saavutatud tulemustesse.</p> <p>Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja eelarvetega Kultuuriministeeriumi valitsemisala osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.</p>

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi juhtimiskorraldus	4
Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	5
Hetkeolukorra analüüs ja olulised tegevused.....	8
Meetmed ja programmi tegevused	12
Meede 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	12
Tegevus 1.1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine ...	13
Tegevus 1.2. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	17
Tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine.....	19
Tegevus 1.4. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine.....	21
Tegevus 1.5. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine.....	24
Tegevus 1.6. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	27
Tegevus 1.7. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	29
Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	32
Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine.....	33
Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine.....	38
Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	43
Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine	46
Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digiteerimine	46
Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	49
Tegevus 3.3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine	51
Tegevus 3.4. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	52
Lisa 1. Programmi teenuste kirjeldus	56
Lisa 2. Teenuste rahastamiskava	60

Sissejuhatus

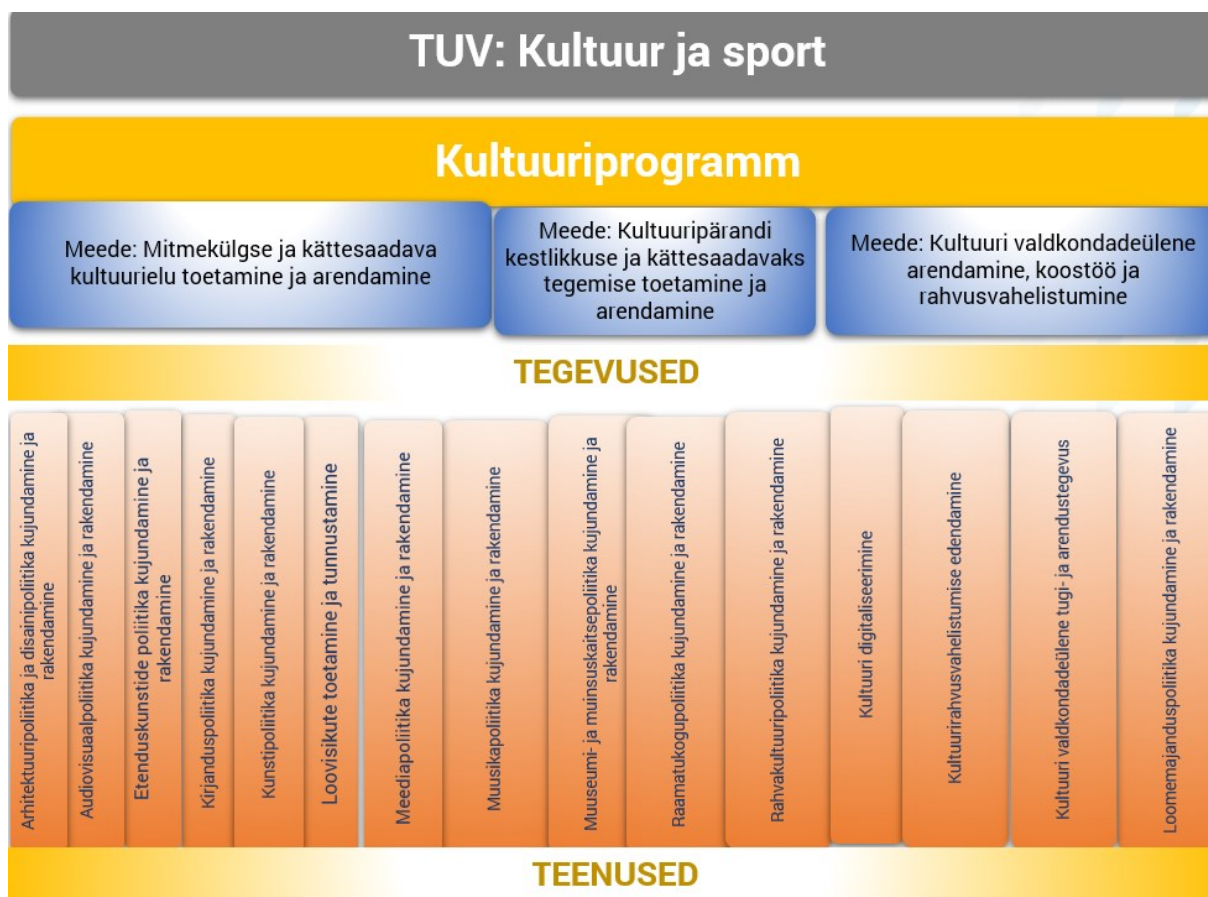
Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärki panustavad kaks programmi: kultuuriprogramm ja spordiprogramm. Eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Kultuuriministeerium. Riigi kultuuripoliitika kujundamises ja elluviimises on oluline osa ja vastutus lisaks Kultuuriministeeriumile paljudel teistelgi riiklikel institutsioonidel, sh ministeeriumitel. Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärke viiakse ellu ka keskvalitsusse kuuluvate sihtasutuste (teatrid, muuseumid, kontsertorganisatsioonid jm), avalik-õiguslike organisatsioonide (Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Rahvusringhääling, Rahvusooper Estonia, Eesti Kultuurkapital) ja mittetulundussektori organisatsioonide toetamise kaudu. Kultuuripoliitika eesmärkide täitmisel on kesksel kohal kohalikud omavalitsused, kes tagavad kohalikus kultuurikorralduses eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseks soodsa ja arendava kasvukeskkonna.

Kultuuriministeerium koos oma asutustega töötab eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Selle saavutamiseks tegeleb ministeerium Eesti rikkaliku kultuuri, pärandi, meediaruumi ja kultuurilise mitmekesisuse arendamise, säilitamise väärtustamise, teadvustamise ja levitamisega nii Eestis kui ka välismaal ning toetab nii professionaalset tegevust kui ka huvitegevust loomevaldkonnas. Nimetatud tegevuste läbi panustab Kultuuriministeerium ka riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalike muutuste elluviimisesse.

Programmi eesmärgi saavutamiseks on kavandatud Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendid ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondade ülendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ eesmärkide elluviimiseks.

Samuti kasutatakse EL kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi kauplemistulu (nn CO2 meetmed) ehitismälestiste energiatõhususe tõstmiseks ja etendusasutuste energiasäästlike valguslahenduste toetusmeetmete rakendamiseks.

Kultuurivaldkonna strateegiadokument – „Kultuuri arengukava 2021-2030“ – kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 18.11.2021. a.

Joonis 1. „Kultuuriprogrammi struktuur“

Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostamist, elluviimist ja seiret koordineerib Kultuuriministeerium. Ministeerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt antud valdkonna strateegilisi eesmärges sisalduvatest dokumentidest. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannetest ning on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja neid täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministeerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega. Programmi uuendamisse ja aruandlusesse on kaasatud Kultuuri arengukava 2021 - 2030 juhtkomisjon, mille laiapõhjaline koosseis hõlmab nii ministeeriumide kui ka huvirühmade organisatsioonide ning ekspertide esindajaid.

Programm avalikustatakse Kultuuriministeeriumi kodulehel pärast seda, kui Vabariigi Valitsus on riigieelarve seaduse § 31 lõike 1 alusel riigieelarve vahendid täiendavalt liigendanud ning siis, kui kultuuriminister on programmi kinnitanud. Programmi rakendamise kohta koostab Kultuuriministeerium igal aastal tulemusaruande.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

Tulemusvaldkonna mõõdik

Mõõdik, sh allikas	Viimane teadolev tase	Sihttase aastaks 2030
Elanike kultuurielus osalemine¹, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	79 (2023)	80

Tabel 1. Programmi mõõdikud

¹ Vähemalt 15-aastaste Eesti elanike kultuurielus osalemine viimase 12 kuu jooksul (Statistikaamet)

Programmi mõõdik, sh allikas (sihttasemed on seatud 2030 aastaks, vahetasemeid ei seata)	Algtase	Sihttase (2030)
Elanike kultuurielus osalemine, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	79 (2023)	80
Eesti laste ja noorte osalemine kultuuris ² <i>Allikas: Statistikaamet</i>	94,7% (2023)	Suureneb
Kultuurivaldkonnas hõivatute keskmine brutokuupalk võrreldes Eesti keskmisega, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	78 (2024)	90
Rahulolu kultuuri kättesaadavusega <i>Allikas: Statistikaamet</i>	66 (2023)	Suureneb
Kultuuri kättesaadavus digiplatvormidel, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	25 (2023)	Suureneb
Eesti elanike kultuuripäranditeadlikkus, 0-100 punkti skaalal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	60 palli (2023)	Määratakse lähtuvalt algtasemest
Eesti kultuuri uurimise jätkusuutlikkus <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	1,27% ³ (2024)	Määratakse lähtuvalt algtasemest
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus SKPst; % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	2,3 (2023)	3,2
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus töötaja kohta <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	40 900 (2023)	25 000
Eesti kultuuri rahvusvaheline nähtavus <i>Allikas: Elcano indeks</i>	85. (2024)	≤85.
Eesti kultuurikorralduse keskkonnamõju (Kultuuriministeeriumi haldusala kasvuhoonegaaside heide, CO2 ekvivalendina tonnides, 2019) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	46 748 (2019)	Määratakse lähtuvalt algtasemest
Eesti elanike elukeskkonnaga rahulolu (rahuloluindeks) <i>Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium</i>	72 (2024)	> 85%

² Laste ja noorte kultuurielus osalemine, vanuses 5-26 eluaastat, lähtuvalt Statistikaameti läbiviidavast Eesti elanike kultuurielus osalemise uuringust

³ Meetodika muutus. Alates 2024. aastast kasutatakse mõõdikus Kultuuriministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendustegevuse kulude osakaalu kogu riigieelarve teadus- ja arendustegevuse vahendite mahust.

Tabel 2. Programmi rahastamiskava

Tabel 3. Programmi rahastamiskava täiendav informatsioon 2025.a kohta (eurodes)

	2025 aasta alguse eelarve	2024. aastast ülekantud vahendid eelarveliid 20	2025. aasta riigieelarv e seaduse muudatus ed (I ja II lisaeelarv e)	VV reservist eraldatud vahendid	Lõplik 2025. a programmi tegevuse eelarve
Kultuuriprogramm	271 784 766	33 284 838	6 462 898	1 372 294	312 904 797
Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine	3 124 937	11 399	-16 667		3 119 669
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	20 779 321	4 757 918	-4 000 000	65 000	21 602 239
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	43 828 051	230 365	5 899 001		49 957 417
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	10 800 864	26 161	15 778		10 842 803
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	11 341 711	3 500	3 565		11 348 776
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	43 426 724	38 255	4 169 617	1 103 000	48 737 596
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	18 824 117	325 751		190 000	19 339 868
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine	51 070 572	12 127 947	136 458	14 280	63 349 257
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	15 370 715	6 721 651	2 200 000		24 292 366
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	14 762 277	770 889			15 533 166
Kultuurivaldkonna digiteerimine	2 737 930	20 000			2 757 930
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	2 466 276	440 715			2 906 991
Kultuuri valdkondade ülene tugi- ja arendustegevus	30 543 248	7 810 287	-1 944 853		36 408 682
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	2 708 023	-		14	2 708 037

Ülekantavad vahendid kajastavad eelarveliidki 20. Ülejäänud eelarveliidkide osas teeb ülekande järgmisse aastasse RTK.

Selgitused tabeli osas:

Programmi tegevuste eelarvete muudatused koosnevad erinevatest muudatustest, detailsed selgitused on riigieelarve lisaeelarvete vastavate eelnõude seletuskirjas. Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvesse lisandus laiapindse riigikaitse vahendeid 4 292 617 eurot (avalik-õigusliku meediateenuse toimepidevuse tõstmiseks ja kultuuriväärtuste kaitseks) ning CO2 vahenditest toetus 5 864 001 eurot. 2025. aasta eelarvest tõsteti 2026. aasta eelarvesse 1,67 mln eurot valitsemisala institutsioonide toetamiseks ning 4 mln eurot Film Estonia toetusmeetmeteks. 2027. aastast toodi 2025. aastasse vahendid Rahvusraamatukogu sisustuse soetuseks 2,2 miljonit eurot. Kultuuriministeerium suunas 16 667 eurot Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ruumilooma arhitekti ametikoha kuludeks ning 40 000 eurot Sotsiaalministeeriumile liikumisaktiivsuse uuringuteks, Haridus- ja Teadusministeerium suunas Kultuuriministeeriumile 9 600 eurot toetuste menetlemise infosüsteemi arendusteks. Ülejäänud muudatused on sisemised tõsted programmi tegevuste vahel.

Hetkeolukorra analüüs ja olulised tegevused

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse tagamiseks on oluline loomevabaduse ja kultuuri kättesaadavuse kindlustamine. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine, kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad.

Viimastel aastatel on kultuurivaldkonda mõjutanud mitmed kriisid: koroonakriis, Venemaa agressioon Ukrainas, selle mõjul tekkinud energiakriis ja jätkuv majanduskeskkonna ebastabiilsus. Kriisid on raskendanud nii kultuurielus osalemist, kultuuri loomist kui rahvusvahelist suhtlust ja tõestanud, et kriisivalmiduse toetamine peab olema prioriteet.

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2025 ⁴	2026	2027	2028	2029
Kultuuriprogramm kokku	271 784 766	296 471 317	277 321 428	271 806 645	267 804 344
Meede 1. „Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine“ kokku	152 125 725	159 796 416	148 549 428	147 811 408	147 762 185
MEETME 1. TEGEVUSED					
Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine	3 124 937	3 249 659	3 364 689	3 395 179	3 490 389
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	20 779 321	25 032 557	21 176 021	21 226 271	21 389 661
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	43 828 051	45 601 198	43 533 238	43 572 758	42 815 915
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	10 800 864	11 181 675	10 878 905	10 919 275	11 048 575
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	11 341 711	11 527 457	6 824 937	6 876 037	7 032 367
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	43 426 724	44 455 578	44 350 578	43 350 578	43 350 578
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	18 824 117	18 748 292	18 421 060	18 471 310	18 634 700
Meede 2. „Kultuuripärandi säilitamise ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine“ kokku	81 203 564	91 179 114	86 700 627	84 228 347	81 483 827
MEETME 2. TEGEVUSED					
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine	51 070 572	55 404 912	54 300 766	57 058 510	54 470 240
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	15 370 715	23 762 554	20 103 123	14 547 025	14 547 025
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	14 762 277	12 011 648	12 296 738	12 622 812	12 466 562
Meede 3. „Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja	38 455 477	45 495 787	42 071 373	39 766 890	38 558 332

rahvusvahelistumise					
MEETME 3. TEGEVUSED					
Kultuurivaldkonna digiteerimine	2 737 930	1 583 993	18 000	18 000	18 000
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	2 466 276	2 442 730	2 366 127	2 326 199	2 306 235
Kultuuri valdkondade ülene tugi- ja arendustegevus	30 543 248	39 344 934	37 769 115	35 642 370	35 590 610
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	2 708 023	2 124 130	1 918 131	1 780 321	643 487

2023. aasta Eesti elanike kultuurielus osalemise näitajate kohaselt on Eesti elanike kultuurielus osalemine oluliselt tõusnud võrreldes 2020. aastaga (79% vs 73,8%)⁵. Üldisele kultuurielus osalemise suurenemisele lisaks on tõusnud osalemine mitmetes maakondades, sh 2020. a uuringus väiksema osalusmääraga maakondades, mis on aidanud kaasa kultuurielus osalemise võrdsemale kättesaadavusele maakonniti. Kuid arvestades teatud maakondades kultuurielus osalemise püsivalt madalat taset, on maakondlikud vahed osalemises siiski jätkuvalt olemas.

Kultuuri teadliku publiku ja tulevaste professionaalide järelkasvu suurendamiseks ning kultuuri regionaalse kättesaadavuse parandamiseks noorele sihtrühmale on alates 2022. aastast rakendatud kultuurirahvatöötajate toetusmeetet, mille eesmärk on võimaldada lastel ja noortel külastada õppeprogrammi osana teatritendusi, kontserte, kinoseansse, muuseumi või muid kultuurivaldkonna asutusi või sündmusi. Eesmärk on rikastada õpet ja võimaldada õpilasele vähemalt üks kultuurikogemus õppeaastas. Toetusmeetde jõudis 2023/2024. õppeaastal 138 000 põhikooliõpilasele (mahus 1,5 mln eurot). Kultuuriharidus tervikuna on tihedalt seotud laste ja noorte ühiskondliku aktiivsuse ning vaimse tervise ennetustööga, samuti loovisikute pealekasvu soodustamisega, seetõttu on võtnud Kultuuriministeerium senist enam fookuse koostööle noortega. Alates 2022. aastast on teadlikumalt ja järjepidevalt kaasatud noori läbi Kultuuriministeeriumi noortenõukogu ministeeriumi ettevalmistamisel olevate reformide ja eelnõude aruteludesse, saamaks uusi perspektiive vastava vanuserühma kasutajate vaatest, nt on nii saadud ettepanekuid raamatukogude reformi sisuliseks läbiviimiseks. Loodud on kultuurihariduse riiklik võrgustik eesmärgiga suurendada koostööd kultuuri- ja haridusvaldkonna vahel, panustades riikliku õppekava kultuuri- ja väärtuspädevus kompetentside omandamisesse ning formaalõppe läbiviimisesse mitteformaalõppe keskkonnas.

Vabakutseliste loovisikute, keda uuringu⁶ kohaselt oli Eestis 2021. aastal vähemalt 10 200, toimetuleku parandamiseks on Kultuuriministeerium taotlenud Sotsiaalministeeriumilt sotsiaalmaksu arvestuse muutmist nn "rulluvaks" et tagada ravikindlustus ebaregulaarse sissetulekuga vabakutselistele. 2026. aastal jätkub loovisikute ja loomeliitude seaduse reform loometöö ja selle tasustamise paremaks korraldamiseks laiapõhjalise debatina .

⁴ 2025. andmete puhul on aluseks Riigikogu kinnitatud esialgne 2025. riigieelarve. Tabel ei sisalda käibemaksukulu.

⁵ Samas.

⁶ <https://kul.ee/uuringud>

Olulise horisontaalse teemana on Kultuuriministeerium panustanud ligipääsetavuse suurendamisele kultuurivaldkonnas. Kultuuriministeerium viis 2024. aastal läbi uuringu "Ligipääsetavuse hetkeolukord Kultuuriministeeriumi haldusala asutustes", mille järgi on üldhinnang haldusala asutuste ligipääsetavuse hetkeolukorrade keskmine ehk 5.8 punkti (skaala 1-10). Uuringu käigus kaardistati vajadused ligipääsetavuse edasiseks parendamiseks ning nähti vajadust kultuuri- ja spordielamuse teenuste edasiseks sisulise ligipääsetavuse süvendatud uurimiseks. 2025. valmis jätkutegevusena Kultuuriministeeriumi kultuuri ja spordi ligipääsetavuse tegevuskava ning loodud on koostöös Eesti Puuetega Inimeste Kojaga kultuuri ligipääsetavuse juhtrühm.

2025. aastal kärbiti Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvet (piirmääraga vahendeid) 13,4 mln euro võrra, mis mõjutas oluliselt ka vastavaid tegevusi. Kärbetest jäid puutumata kirjandusvaldkond (sh laenutus- ja reprograafihüvitis), laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgameede, toetus Team Estoniale ja rahvusvaheliste spordi suursündmuste toetusmeede. 2024. aastaga samas mahus jätkati kodumaiste filmide tegemise toetamist, tagasimakseprogrammi Film Estonia ning venekeelse erameedia toetamist (viimane on rahastatud laiapindse riigikaitse investeeringukava vahenditest).

Olulisteks läbivateks prioriteetideks 2026. - 2029. perioodil on:

- Kultuuri rahvusvahelistumise ja ekspordi edendamine. Rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamiseks nähakse ette täiendavalt 2 mln eurot (kokku 4 mln eurot aastas). Täiendavalt suunatakse 1 miljon eurot kultuuri rahvusvahelise nähtavuse tõstmiseks.
- Kultuuri- ja loomesektori tugevdamine läbi õiglase tasustamise printsiipide edendamise ning kultuurivaldkonnas hõivatute töötasu konkurentsivõimelisuse tagamine.
- 2028. aastal toimuva laulupeo ja tantsupeo toimumise kaudu rahvakultuuri tegevuse tugevdamine. Riigilt palka saavate kultuuri- ja spordiasutuste töötajate palgatõusuks ja treenerite tööjõukulude katmise toetamiseks planeeritakse kokku 9,05 mln eurot enam.
- Meedia toimepidevuse ja kriisikindluse tagamine
- Raamatukogude reformi rakendamine: rahvaraamatukogude arendusüksuse loomine riikliku arendusvõimekuse tugevdamiseks ja ühtse raamatukogude andmekogu arendamine teenuste kvaliteedi tõstmiseks. Eesti rahvusraamatukogu hoone renoveerimise lõpetamiseks on planeeritud sisustamiseks vajalikeks kuludeks 1,16 mln eurot.
- Kultuuriväärtuste säilimise tagamine. Ehitismälestiste hooldamiseks, restaureerimiseks ja taastamiseks planeeritakse täiendavalt 2 mln eurot aastas kuni aastani 2031.
- Kultuurimälestiste nimekirja inventuuri läbiviimine tagamaks kaitse all oleva pärandi esindusnimekirja asjakohasus.
- Euroopa Liidu tasandil koostöös Euroopa Komisjoni ja liikmesriikidega ühise piiriülese digipärandi säilitusteenuse väljatöötamine eesmärgiga tagada unikaalse digipärandi ja sellega seotud infosüsteemide jätkusuutlik pikaajaline säilimine ning tagada võimekus prioriteetseid digipärandiga seotud teenuseid käivitada ja pakkuda väljaspool oma riigipiiri EL-is.
- Kultuuri teadus- ja arendustegevuse toetamine. Elujõulise Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi piloteerimist toetatakse 2026. aastal 1,7 mln eurot ja 2027. aastal 1,9 mln. Programmiga toetatakse kultuurivaldkonna alus- ja rakendusuuringute ning eksperimentaalarenduste läbiviimist. Lisaks panustatakse 2026. ja 2027. aastal 0,95 mln eurot teadus- ja arenduskuludeks, sh teaduskohustusega muuseumide teadustöö ja loovuurimuse arendamiseks.
- Laste- ja noorte osalemise suurendamine kultuurielus. Täiendavalt suunatakse vastavatesse tegevustesse 0,5 miljonit eurot.

- Kultuuri- ja loomesektoris ligipääsetavuse ja kättesaadavuse parandamine võrdsete võimaluste loomiseks.

Meetmed ja programmi tegevused

Meede 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine

Meetme eesmärk: Eesti kultuurielu on mitmekülgne ja kõrgetasemeline, pakkudes võimalusi loominguliseks tegevuseks ja kultuurist osasaamiseks.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Teatrikülastuste arv Eestis, mln <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	1,3 (2024)	0,9	0,9	0,9	0,9
Laste- ja noorteetenduste külastajate osakaal kõigist külastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	30% (2024)	30	30	30	30
Kinokülastuste arv (miljonites) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	2,47 (2024)	2,6	2,7	2,8	2,8
Eesti elanike osakaal, kes loevad raamatuid <i>Allikas: Statistikaamet</i>	69.2 (2023)	70	70	70	70
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest, % <i>Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus</i>	25 (2024)	20	20	20	20
Edasijõudmine „disainiredelil“: ettevõtete ja sihtasutuste protsentuaalne hulk, mis kasutavad disaini „disainiredeli“ IV astmel, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	21 (2023)	-	-	29	-

Eesti koht meediavabaduse indeksis <i>Allikas: Piirideta Reporterid</i>	6. koht (2024)	≤TOP10	≤TOP10	≤TOP10	≤TOP10
Kontserdikülastuste arv (tuhat) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	724 (2024)	995	1 000	1 100	1 100
Arhitektuuriettevõtete eksport, mln eurot <i>Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut</i>	2,5 (2023)	3,2	3,9	4,6	5,3

Möödiku „Kinokülastuste arv“ sihttasemeid on korrigeeritud võrreldes eelmise perioodiga allapoole arvestades seniseid suundumusi kinokülastuste kohta nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

Meetme raames kujundatakse ja viiakse ellu loomevaldkondade poliitikaid, tõstetakse konkurentsivõimet, toetatakse strateegiliste koostööpartnerite põhitegevust ja projekte, ning valdkonna toimimiseks ja arendamiseks hoitakse ja arendatakse vajalikku taristut. Lisaks antakse välja riigi kultuuripreemiad (8) ja rahastatakse riigi kultuuristipendiume.

Tegevus 1.1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Elukeskkond vastab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele. Ruumilooma hea tava ja disainikasutuse vajalikkus on ühiskonnas teadvustatud

Tegevuse mõõdikud

Möödiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Kaasatud üldhariduskoolide arv, kes pakuvad õpilastele üldhariduskoolis ruumihariduse valikkursust „Arhitektuur ja elukeskkond“ <i>Allikas: MTÜ Ruumiharidus</i>	23 (2024)	25	27	29	31
Ruumihariduse edendamiseks üldhariduskoolis läbiviidavate valikkursuste „Arhitektuur ja elukeskkond“ õpetajakoolituste arv	1 (2024)	2	2	3	3

Möödik „Ruumihariduse edendamiseks üldhariduskoolis läbiviidavate valikkursuste „Arhitektuur ja elukeskkond“ õpetajakoolituste arv“ – näitaja sihttasemed on madalamad eelmisel perioodil planeeritud, aga samas on antud kursus nüüdsest EKA kunstiõpetajate kohustuslikus programmis, nii et kuigi kvantitatiivselt on möödikuga arvestavat koolitust vähem, siis sisuliselt pööratakse sellele nüüdsest enam tähelepanu.

Tegevus on suunatud kvaliteetse elukeskkonna kavandamiseks ja loomiseks vajalike tingimuste kujundamisele arhitektuuri ja disaini valdkondades. Kvaliteetne ruum on tehis- ja looduskeskkonna tasakaalustatud ruumiline tervik, mis hõlmab välis- ja siseruumi. Säästva ja tervikliku elukeskkonna kavandamine ja loomine (ruumiloomine) sisaldab muu hulgas planeerimis- ja projekteerimistegevust (sh ruumilist planeerimist, arhitektuuri, maastikuarhitektuuri, disaini), eesmärgiga muuta olemasolev elukeskkond ruumiotsustega pikas vaates kvaliteetsemaks. Kvaliteetse ruumilahenduse eelduseks on hea ja läbimõeldud ruumiotsus ehk ruumi arengut mõjutav valitsemistasandi otsus, mistõttu aitab Kultuuriministeerium kaasa ruumipädevuse läbivale tõstmisele ühiskonnas.

Kultuuriministeeriumi toetab arhitektuuri ja disaini arendusprojektide elluviimist, eesmärgiga tõsta arhitektuuri ja disaini projektide abil avaliku ruumi kvaliteeti ja edendada piirkondlikku arengut. Toetatavad projektid peavad järgima Davosi kvaliteedikriteeriumeid ja/või kaasava disaini printsiipe. Toetuse andmise planeeritava tulemusena paraneb avaliku ruumi kvaliteet, tõuseb kogukonna elukvaliteet, võrdsustub piirkondade sotsiaal-ruumiline areng ning tugevneb kohalik identiteet. Taotlusvoor on oluline ka selliste arhitektuuri ja disaini valdkondlike tegevuste seisukohalt, mis ei lähtu otseselt turu nõudlusest, kuid panustavad oluliselt valdkondlikku arengusse.

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus riigi tasandil on viimastel aastatel olnud kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamine. Kultuuriministeerium on Eesti kontaktpunktiks Davosi Alliansis, mis loodi reaktsioonina ehitatud keskkonna ja maastike kvaliteedi langemisele kogu Euroopas. Davosi Allianss seab ruumile mõju avaldavate tegevuste eesmärgiks loodava keskkonna kultuurilise kvaliteedi ja rõhutab, et elukeskkonna kujundamine on kultuuriline akt. Davosi protsessi raames välja töötatud hea ruumikultuuri kvaliteedikriteeriumid näevad ette, et loodav keskkond peab olema otstarbekohane, esteetiliselt auditav, kohalikku konteksti arvestav, mitmekesisust soodustav ja inimesi ühendav, kliima-ja keskkonnasõbralik, majanduslikku väärtust lisav, hea kohatunnetusega ja teadlikult juhitud ruumiloomeprotsessi läbi sündinud. Davosi kvaliteedikriteeriumeid viiakse hetkel sisse ka ehitusseadustikku, samuti on neid kasutatud Ukraina peremajade arhitektuurikonkursil, arhitektuuri ja disaini arendusprojektide taotlusvoorus, edaspidi hakkab nende juurutamise eest peavastutajana hoolt kandma Maa- ja Ruumiamet.

Loodud Maa- ja Ruumiameti tegevuse eesmärgiks on koondada riigi ruumilise arengu tervikvaade ja tagada läbimõeldud ruumiotsused nii rohepöörde elluviimisel, rahvastikumuutustega kohanemisel kui kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamisel. Ühendameti struktuuris on oluline strateegilise ruumiplaneerimise üksus. Seal tööle asuvate ruumiloomekspertide eesmärk on tuua kaasa sisuline muutus ruumiotsuste tegemisel. Amet käivitub 2025. aastal ning tööd on alustanud Eesti esimene riigiarhitekt. Arhitektuuripoliitika rakendamise seotud ametikohad on planeeritud riigiarhitekti büroosse (osa strateegilise ruumiplaneerimise üksusest). Üksus hakkab tegelema rahvastikumuutustega kohanemise, kestliku arengu tagamise, kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamise temaatikaga, millel on puudunud enne Maa- ja Ruumiameti loomist riigistruktuuris vastutaja.

Kultuuriministeerium aitab kaasa riigi ruumipoliitika ühtlustamisele ja arendamisele. Ruumipoliitika osaks on arhitektuuripoliitika, mis põhineb samanimelisel dokumendil „Eesti arhitektuuripoliitika“ (Vabariigi Valitsus kiitis heaks 2002. aastal). Arhitektuuripoliitika siht on käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust. Kultuuriministeerium aitab teadvustada arhitekti kaalukat rolli ja vastutust elukeskkonna kvaliteedi eest seismisel ja selle tõstmisel.

Samuti toetab Kultuuriministeerium professionaalset arhitektuuri loomingut. Arhitektuuri valdkond toimib suures osas turupõhiselt – arhitektuuribüroodes pakutakse erinevaid teenuseid ja tehakse tellimuspõhist tööd. See osa valdkonnast on tänu erarahale kõrgemini tasustatud. Samas sisaldab see suures hulgas tehnilist projekteerimistööd, mitte loominguist tööd. Loomingulisele tööle ja valdkonna arendamisele keskenduvad arhitektid, kes tegelevad näiteks väikevormide, näitusetevõtte, kirjutamise, arhitektuuripädevuse tõstmise või lihtsalt turu vajadustest mitte lähtuva arhitektitööga, sarnanevad toimetuleku poolest teiste kultuurivaldkondade loovisikutele, kelle toimetulek sõltub eelkõige avalikust rahastusest ja Kultuurkapitali toetustest. See osa valdkonnast vajab lisatähelepanu, sest tegeleb riigi kultuuripoliitika seisukohast oluliste temadega.

Selleks, et tagada ruumiloomingu ja ehitatud keskkonna kõrget taset, osaleb Kultuuriministeerium arhitekti kutset andva kogu tegevuses Eesti Arhitektide Liidu juures, sisearhitekti kutset andva kogu töös Eesti Sisearhitektide Liidu ning maastikuarhitekti kutset andva kogu töös Eesti Maastikuarhitektide Liidu juures.

Arhitektuuri valdkonna kitsaskohtade lahendamiseks tuleb tõsta läbivalt avaliku ja erasektori ruumipädevust – asjatundlikkust ja vastutusvõimet ruumi arengut mõjutavate otsuste kujundamisel ja elluviimisel, sh arendada ruumiharidust üldhariduskoolist alates. Ruumihariduse edendamisel maast-madalast on oluline partner Arhitektuurikool (MTÜ Ruumiharidus). Kultuuriministeerium aitab kaasa üleriiklike ruumikoolituste läbiviimisele avaliku sektori töötajatele, samuti ruumihariduse edendamisele üldhariduskoolis. Ruumikoolituste läbiviimisel on oluline partner Eesti Arhitektuurikeskus.

Kuigi kehtiva riigihangete seadusega on raamistik ideekonkursside korraldamiseks ja väärtuspõhiste riigihangete läbiviimiseks tagatud, teeb Kultuuriministeerium jätkuvalt koostööd valdkonna erialaliitudega – eeskätt Eesti Arhitektide Liiduga ja ettevõttega Riigi Kinnisvara AS, et töötada välja riigihanke läbiviimise parim praktika ja juurutada väärtuspõhise hangete läbiviimist ning tagada kvaliteetse ehitatud keskkonna areng ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.

Kultuuriministeerium toetab Eesti Arhitektuurikeskust kui strateegilist partnerit tegevustoetusega. Lisaks toetab ministeerium taotlusvooru kaudu arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte ning arhitekte ja disainereid loovisikutena erialaliitude (Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit, Eesti Maastikuarhitektide Liit, Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) kaudu. Oluline roll on valdkondlikul mäluasutusel SA Eesti Arhitektuurimuuseumil, kus toimub hulgaliselt arhitektide loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm.

Valdkonna loovisikuid toetab arhitektuuri loomealal Eesti Arhitektide Liit (üle 400 liikme), Eesti Sisearhitektide Liit (üle 200 liikme) ja Eesti Maastikuarhitektide Liit (ligi sada liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastaval loomealal tegutsejatele loometoetusi ja stipendiume.

Arhitektuuri valdkonda toetatakse ka Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali kaudu.

Eesti hea arhitektuurimaa mainele aitab kaasa Eesti rahvusvaheline nähtavus Veneetsia Arhitektuuribiennaalil, mis on suurim riiklikul esindusel põhinev rahvusvaheline arhitektuurinäitus. Eesti väljapaneku ellu viimist 2025. aasta biennaalil juhtis Kultuuriministeerium (kaaskorraldaja SA Eesti Arhitektuurimuuseum) ning Eestit esindas Helena Mäna, Elina Liiva, Keiti Lige projekt “Las ma soojendan Sind”, mis räägib kultuuri mõõtmest kliimaeesmärkide saavutamisel. Projekt on saanud rahvusvahelistes meediaväljaannetes nagu Guardian, Dezeen, Le Monde jne väga positiivseid hinnanguid arhitektuuriteoreetikutelt- ja kriitikutelt.

Disaini valdkonnas toetab riik disaini valdkondlikke loomeliite (Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) ja valdkondlikku arenduskeskust (Eesti Disainikeskus) tegevustoetusega. Valdkondlikult olulisi algatusi on toetatud juba eelnimetatud taotlusvooruga „Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid“. Valdkonna loovisikuid toetab disaini loomealal Eesti

Disainerite Liit (173 liiget) ja Eesti Kujundusgraafikute Liit (118 liiget)⁷. Valdkondliku mäluasutusena väärib esiletõstmist SA Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, kus toimub disainerite loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm. Disainivaldkonna arendamine tugineb valdkonnasisesele kokkuleppele – „Disainivaldkonna arengukavale 2019-2023“, millele on koostamisel 2023+ perioodiks uus kokkulepe. See valdkonnasisene kokkulepe sõnastab visiooni, strateegilised suunad, eesmärgid ja huvigrupid ning pakub valdkonnast sündinud vaadet sellele, kuidas rakendada disaini paremini majanduse ja ühiskonna hüvanguks. Eesti Disainikeskus tegeleb aktiivselt ka ringdisainialase teadlikkuse tõstmisega, mis toetab ringmajanduse eesmärkide saavutamist.

2023. aastal viidi läbi uuring „Disainikasutus Eesti ettevõtetes ja sihtasutustes“ eesmärgiga kaardistada ja analüüsida disainikasutust nii era- kui ka riigi osalusega ettevõtetes ning riigi asutatud sihtasutustes ja MTÜdes, mis oli jätk 2013. ja 2018. toimunud uuringutele. Uuringu tulemused näitavad, et Eesti ettevõtted ja asutused on hakanud aina rohkem ja teadlikumalt disaini kasutama. Uuringust ilmneb, et tellijad on üha disainiteadlikumad ja avatumad disaini kasutamiseks mitte ainult toodete ja teenuste visuaalse identiteedi kujundamisel, vaid ka läbivalt teistes arendusprotsessides ja strateegia kujundamisel. Disain tähendab tellija jaoks üha enam kasutajasõbralikke, hästi töötavaid, kliendi vajadustele vastavaid teenuseid ja tooteid, ning on saamas kõigi toimingute lahutamatuks osaks. Selleks, et ettevõtteid ja riigiasutusi veel enam ja teadlikumalt disaini rakendama õhutada, tuleb tegeleda aga süsteemsemalt riigihangete süsteemi parandamise ja avaliku sektori eeskuju, disainipädevuse tõstmise ja targa tellija kasvatamise, ning edulugude ja parimate praktikate jagamisega. Disainipädevust on vaja ühiskonnas laiemalt tõsta ning professionaalset disaini on vaja teadlikumalt edendada. Disainikasutuse edendamist avalikus sektoris toetab Riigikantselei juures töötav innovatsioonitiim, kelle ülesanne on muuta avalikke teenuseid kasutajasõbralikumaks inimkeskse lähenemise abil ning seeläbi aidata kaasa uuenduslike, funktsionaalsete, keskkonnasäästlike, kasutajasõbralike ja atraktiivsete teenuste ja lahenduste väljatöötamisele ning kaasava ja turvalise keskkonna kujundamisele. Oluline on rakendada Riigikantselei juures töötanud ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportist tulenevaid kaasava disaini soovitusi, mille põhirõhk on kättesaadavusel, ligipääsetavusel ja kasutajagruppide võrdsustamisel.

Disaini valdkonnas on oluline panustada kutsekvalifikatsiooni süsteemi edendamisesse – oluline on disainerite täiendõppe ja kutsesüsteemi arendamine koos disainivaldkonna TA-võimekuse tõstmisega. Samuti on vajalik tagada ringdisaini auditite, sprintide ja koolituste läbiviimine ettevõtetes ja organisatsioonides – ringdisaini põhimõtete järgimine aitab luua uuenduslikke lahendusi ja tooteid, mis tuginevad loodusvarade mõistlikule tarbimisele, jäätmete vähendamisele ja uuenduslike ärimudelite loomisele. Disainivaldkonna jaoks on oluline disaini distsipliini ja praktikate toetamise selgem ja arusaadavam sõnastamine, valdkonna omapära nähtavamaks tegemine. Selle nimel on vajalik toetada disaini erinevate praktikatega seotud tegevusi ja algatusi, loovisikuid, nende loomingut, sellega seotud otsinguid ja eksperimenteerimist, valdkonna edendamisele suunatud ettevõtmisi, rahvusvahelistumist, seotud pärandi säilitamist ja ennistamist ning panustamist ühiskondlikku heaolusse.

Arenguvajadused

⁷ Liikmete arvud on esitatud 2022. aasta seisuga.

- Kultuuriministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kliimaministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ühisest initsiatiivist lähtuvalt alustas 1. jaanuaril 2025. tegevust ruumivaldkonna ühendamet Maa- ja Ruumiamet, eesmärgiga suurendada ruumikaalutluse arvestamist riigi tasandi otsustusprotsessides ja pakkuda sellealast tuge ka kohalikele omavalitsustele. Toetada tuleb arhitektide ja teiste ruumilooje ekspertide ametikohtade loomist uue ameti riigiarhitekti büroosse, mis hakkab tegelema muuhulgas arhitektuuripoliitika ellu viimisega ning kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamisega.
- Kaasajastada kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted ja leida lahendused kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetega arvestamiseks läbivalt erinevatel haldustasanditel kõikides ruumiloojeprotsessides, sealhulgas investeerimiskavades, toetusmeetmetes, rahastusotsustes. Kvaliteedikriteeriumitele keskenduvad Davosi protsessis juhitakse Eesti poolelt ka üht töörühma, samuti räägitakse kaasa kvaliteedikriteeriumite juurutamisel Ukraina ülesehitustöodes.
- Jätkata (koostöös RKASi jt osapooltega) väärtuspõhise riigihangete läbiviimise parima praktika väljatöötamist, mis lõpetaks odavhangete eelistamise ja tagaks kvaliteetse ehitatud keskkonna arengu ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.
- Jätkata Ukraina ülesehitamise toetamist ja näidata ülesehitustöösse panustamisel siinseid parimaid praktikaid, kaasates protsessi arhitekte ja teisi erialaeksperte, lähtudes kvaliteedi ja kestlikkuse põhimõtetest, korraldades parimate lahenduste leidmiseks arhitektuurikonkurse.
- Jätkata partnerorganisatsioonide toetamist tegevustoetusega, et tagada valdkondlike arendustegevuste jätkumine rahastaja ootustes (väljatöötamisel Eesti Arhitektuurikeskusele) määratletud ülesannete täitmiseks oodatud mahus.
- Tagada võimalusel püsitoetus ruumi- ja disainipoliitika eesmärgi täitvatele projektidele ja partneritele (nt algatused nagu „Arhitektuurikool“), mis võivad arendusprojektide taotlusvooru ümber sihistamisel muidu tähelepanuta jääda.
- Toetada regulaarselt toimuvaid arhitektuuri- ja disainivaldkonna rahvusvahelisi sündmusi, eelkõige riiklikul osalusel põhinevatel suursündmustel osalemist.
- Rakendada senisest tõhusamalt disainivõimekust, et rohkem ettevõtteid ja asutusi teadvustaks disaini innovatsiooni ja strateegia võtmeosana ja paigutuks „disainiredeli“ kõrgematele astmetele, läbi nt muutuste innovatsiooni soodustavas seadusandluse, väärtus- ja kvaliteedipõhiste riigihangete ning disainipädevust rakendavate innovatsioonihangete juurutamise.

Tegevus 1.2. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)

Rahvusvahelises kinolevis näidatud Eesti filmide arv <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	Möötmise viidi läbi 2025. a, tulemused selgumas	22	22	22	22
Laste ja noorte osakaal kinokülastustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	39,8 (2024)	40	40	40	40
Aastas esilinastunud EFI toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	19 (2024)	17	17	17	17

Kinokülastuste arv langes 2024. aastal 2,47 miljonile (kokku 2,8 miljonit külastust 2023), mis on veidi enam kui 2022. aastal. Eesti filmi turuosa kogu kinolevist oli 2024. aastal 13,11% (2023. aastal 21,75%). 2022. aastal alanud kinokülastuste arvu taastumisele seadis piiri USA filmitööstuse streik 2023. aastal ja tootmise peatumine. Väljakutseks on kinokülastuste arvu kasvatamine ning Eesti filmi turuosa taastamine, mis sõltub paljuski kinoketiga Apollo seotud ja riigi toetuseta valminud filmide edust. Eesti filmi turuosa eesmärgi saavutamiseks on esmajärgus vajalik tootmismahdade kasvatamine kriitilise tasemeni (6–7 mängufilmi aastas) ning inflatsiooni mõjude tasandamine. Filmide arv ja eelarvetase tagavad parema nähtavuse rahvusvahelisel turul. 2024. aastal jõuti kokkuleppele filmilinnaku rajamises Eesti Filmi Instituudile kuuluva OÜ Tallinnfilm poolt ning ettevõtte ümberstruktureerimine ja vajalike lepingute sõlmimine toimub 2025. aastal.

Riik on loonud eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks, kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), mis toetab filmide arendamist, tootmist, levitamist ja turundamist. Ministeeriumi eelarvest eraldatava toetusega korraldatakse mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide tootmist, vähemuskaastootmiste filmimist ja rahvusvahelistumist. EFI haldab suurt osa Eesti filmpärandist ja toetab väärtfilmikinode toetuse kaudu väärtfilmide levi.

Väärtfilmikinod toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemi, mis võivad olla tavarepertuaarist keerulisema sisuga ning seetõttu kommertskinodes mitte ekraanile pääseda. Väärtfilmide levi soodustab mitmekesise kultuuriruumi loomist. Kärbetaele vaatamata on ministeeriumi toetus Põhjamaade ainsale A-kategooria filmifestivalile „Pimedate Ööde Filmifestival“ (PÖFF) märkimisväärne ja oluline. Samuti jätkub tagasimaksefondi Film Estonia meetme rakendamine eesmärgiga tuua Eestisse välisriikide produktsioone. Tagasimaksefondi Film Estonia mõjude hindamiseks koostati 2022. aastal mõjuanalüüs ning meetme eelarve on jäänud püsima 6 miljoni euro juurde. Viimase uuringu konservatiivsete arvutuste järgi toob iga riigi poolt panustatud euro tagasi 2,5 eurot otseselt filmisektoris ja 5 eurot kaudse mõjuna. Koosmõjus valmiva filmivõtete paviljoniga soodustab Film Estonia toetusmeede filmisektori ja valdkonna talentide rahvusvahelistumist, majanduslikku kasvu ja professionaalsete oskuste arengut.

Eesti filmiprojekte toetavad regulaarselt teiste riikide filmifondid, Loov Euroopa MEDIA erinevad alaprogrammid ja Euroopa Nõukogu filmifond Eurimages. Kohaliku filmi- ja meediatööstuse potentsiaali uurivad ja arendavad ka Tallinna Ülikooli kultuuriandmete analüüsi teadusprojekt CUDAN ning rahvusvaheline väikeriikide koostööprojekt CRESCINE. Lähtuvalt uuenenud Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikli 13 lõikest 2 tuleb Eestis kehtestada mudel, kus nii kohalikud kui rahvusvahelised audiovisuaalmeedia teenuseid pakuvad platvormid panustavad kohalikkude filmi ja sarjatootmisesse, kas otsese

investeeringuna tootmisse või riiklikesse fondidesse tehtavate osamaksetena. Seaduseelnõu väljatöötamiskavatsust tutvustati 2024. aastal. Meediateenuste seaduse muudatus jõuab Riigikogus vastuvõtmiseni loodetavasti 2026. aastal.

Valdkonna loovisikuid toetab audiovisuaalse kunsti loomealal enam kui 400 liiget koondav Eesti Kinoliit, jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavaid loometoetusi ja stipendiume.

Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali kaudu.

Audiovisuaalvaldkonnas tegutsevatele ettevõtetele tugiteenuste pakkumiseks on kättesaadav ka Euroopa Regionaalarengu Fondi meetmest „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ taotletav toetus.

Digikultuuri valdkonnas viidi 2024. aastal läbi uuring, mis avas kultuuritarbimisega seotud harjumusi ja ootusi. Kinnitust leidis suur huvi (75%) digitaalsetel ja virtuaalsetel kultuurisündmustel osalemise vastu, kuigi eelistatud on traditsiooniline külastus. Arvestades, et iganädalaselt mängis kõige suurem osa küsitletutest just videomänge, on kavandamisel meetmed Eesti videomängutööstuse arengu toetamiseks.

Arenguvajadused

- Hoida filmivaldkonna tootmistoetusi varasemal tasemel, et muuhulgas tagada filmiloomingu žanriline mitmekesisus, anda võimalus uutele talentidele ja tuua kinno erinevaid sihtgruppe.
- Maailma audiovisuaaltööstuses omandavad suurema kaalu seriaalid. Eelarvelised piirangud on takistanud rahvusvahelistele standarditele vastavate seriaalide tegemist Eestis ja Eesti filmitööstuse jätkuvat rahvusvahelistumist olukorras, kus regiooni audiovisuaaltootmise käive tervikuna märgatavalt kasvab.
- Hoida ja arendada filmikeskkonna atraktiivsust üldise hinnatõusu ja võttepaikade kasvava konkurentsi tingimustes
- Toetada Eesti filmitööstust uute tehnoloogiate (*virtual production, extended reality*) kasutuselevõtmisel, uute sisuformaatide arendamisel ja teadmussiirdel teistesse valdkondadesse, nt arvutimängude tööstusesse. Toetada Eesti tootmiskeskonna kohandumisel tehisarü rakendustega audiovisuaalvaldkonnas.
- Leida jätkusuutlik lahendus, et luua meelepuudega inimestele ligipääs Eesti filmidele nii kinos kui kohalikel voogedastusplatvormidel. Ühtlasi loob parem ligipääs eeldused filmide rahvusliku turuosa kasvuks ja aitab tutvustada filmipärandit uue publikuni.
- Väärtfilmikinode olukord on muutunud kriitiliseks seoses uue kino lisandumisega toetusmeetmesse ja energiahindade kasvuga olukorras, kus toetus on enam kui 5 aastat püsinud samal tasemel. 2026. aastal on see üks väheseid meetmeid, mille kärke ei süvene, jääb 2025. aasta tasemele.
- Kuigi pärandi digiteerimisega on Eestil pikaajaline kogemus, on kunstide digitaliseerimine, publikuni viimine, uute formaatidega katsetamine ja andmestamisest tulenevate võimaluste rakendamine jäänud piisava tähelepanuta.

Tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Etenduskunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase	Sihttase 1	Sihttase 2	Sihttase 3	Sihttase 4
--------------	---------	---------------	---------------	---------------	---------------

	(viimane teadaolev tase)	(2026)	(2027)	(2028)	(2029)
Algupärandite osakaal uuslavastustest (sõnalavastused), % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	42 (2024)	45	45	45	45
Tantsulavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	15 (2024)	15	15	15	15
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	23 (2024)	20	20	20	20

Pärast külastatavuse langust 2020. ja 2021. aastal on külastatavus taas tõusutrendis jõudes 2022. aastal 1,14 ja 2024. aastal 1,3 miljoni külastajani.

Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaaletendusasutusi.

Riigikogu võttis 2022. a vastu uuendatud etendusasutuste seaduse, mille eesmärgiks on paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti, sh korrastada rahastamissüsteem. Rahastuskorda reguleeriv ministri määrus töötati 2023. välja koostöös valdkonnaga ja hõlmas ka valdkonna välja pakutud loomingulise tegevusega seotud töö mahu arvestamise mudelit. Oluliselt täpsustati eeskätt era- ja KOV-i teatrite rahastamise tingimusi, mille kriteeriumid tuletati era- ja KOV-i teatrite rahastamisele etendusasutuse seaduses seatud eesmärkidest. Era- ja KOV-i teatrite rahastamise süsteem muutus oluliselt läbipaistvamaks ning rahastusettepanekute kujunemine selgemaks. Tulenevalt 2022. aasta tegevustoetuste protsessi tagasisidest otsustati rakendada uuele rahastusmodelile üleminekuks tasandavaid lisavahendeid. 2023. aastal täpsustati määrust suuresti lähtuvalt era- ja munitsipaaletendusasutuste kommentaaridest, näiteks võidakse taotlejale uue määruse alusel määrata kolmeaastane tegevustoetus. 2025. aastal sõnastati riigi sihtasutusena tegutsevatele etendusasutustele asutaja ootused.

Kultuuriministeerium jätkab vajadusel etenduskunstide rahastamist reguleeriva ministri määruse täpsustamist, kaasates selleks valdkonna esindusorganisatsioone ning planeerides oluliste muudatuste rakendumist piisavalt ette.

Läbi rahvusvaheliste etenduskunstide festivalide jõuab mitmesugune rahvusvaheline teatrikunst Eesti vaatajateni, samuti soodustatakse seeläbi rahvusvahelisi koostööprojekte. Pikemaks eesmärgiks on Eesti muutumine loomulikuks osaks etenduskunsti rahvusvahelise mobiilsuse võrgustikest ka väljaspool festivalide toimumise perioode. Eestisse tuuakse silmapaistvaid etenduskunstnikke, tutvustatakse nende loomingut ning kutsutakse produtsente ja festivalikuraatoreid vaatama siinseid lavastusi, et sünniks uued koostööprojektid.

Repertuaaris olevate lavastuste sihtgrupilist jaotust silmas pidades on jätkuvalt oluline hoida lastele ja noortele tehtavate ja omadramaturgial põhinevate uuslavastuste osakaalu, tagada professionaalse teatri kättesaadavus üle Eesti ning žanriliselt jälgida ka tantsulavastuste osakaalu uuslavastuste hulgas. Eesmärgiks on soosida ja motiveerida suuremate kunstiliste riskide võtmist kaasaegse tantsukunsti, kaasaegse etenduskunsti ja kaasaegse tsirkuse alavaldkondades, samuti toetada lastele ja noortele suunatud lavastusi nendes alavaldkondades.

Teatrikunsti regionaalse kättesaadavuse tagamiseks jagab toetusi Eesti Rahvakultuuri Keskuse programm „Teater maal”. Kultuuriministeerium plaanib regionaalseks kättesaadavusteks antavate toetuste jagamise korda ministri määruse tasandil täpsustada tagamaks läbipaistvust ja samas korralduslikku lihtsust.

Lisaks professionaalsele etenduskunstile tegutseb üle Eesti aktiivne harrastusteatri kogukond, kuhu kuuluvad inimesed kõikidest vanuserühmadest ja mis korraldab samuti rohkelt piirkondlikke ja üle-eestilisi festivale. Teatrivõrgustiku jätkusuutliku toimimise jaoks arutatakse koostöövõimalusi kaasfinantseerimiseks kohalike omavalitsustega, sh professionaalsete proovivõimaluste tagamiseks KOV-i ruumides.

Eesti Teatri Agentuuri toetatakse läbi tegevustoetuse, mille abil ostab sihtasutus teiste tegevuste seas autoriloomingut ja tegeleb rahvusvahelistumisega. Vajalik on strateegiliste otsuste suurem andmepõhisus, milleks arendatakse Eesti Teatri Agentuuri kogutud teatristatistika pinnalt analüütilist võimekust.

Valdkonna loovisikuid toetavad etenduskunsti ja stsenograafia loomealal Eesti Näitlejate Liit (596 liiget), Eesti Lavastuskunstnike Liit (63 liiget), Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit (133 liiget), Eesti Balletiliit (183 liiget) ja Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit (248 liiget)⁸ jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume.

Riik toetab etenduskunstide valdkonnas tegutsejaid, erinevaid organisatsioone ja sündmusi ka Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Töötada välja koos valdkonnaga läbimõeldud toetusmudel kaasaegsele tantsukunstile (arvestades selle grupipõhist loomust), kaasaegsele etenduskunstile.
- Välja töötada mudelid riigi asutatud sihtasutustena toimivate etendusasutuste ja eraetendusasutuste koostööks, eriti regionaalses mõõtkes.
- Tagada Eesti etenduskunstide rahvusvaheline nähtavus ja maine Eesti Teatri Agentuuri eksporditegevuste toetamise kaudu.
- Säilitada regionaalset kättesaadavust läbi programmi „Teater maal”, kaaluda kohalike omavalitsuse kaasamist rahastusmudelisse ja lihtsustada taotlusvooru korraldust.
- Rakendada koos valdkonna esindusorganisatsioonide ja puuetega inimeste esindusorganisatsioonidega toimivad tehnilised lahendused ja nende finantseerimine ligipääsetavuse oluliseks tõstmiseks etendusasutustes.
- Töötada välja lahendused ja leida täiendavad vahendid loomingu kvaliteetseks ja süstemaatiliseks salvestamiseks ja digitaliseerimiseks. Eesmärgiks on, et digitaliseeritud materjalid ja erinevad valdkonna ajalugu koondavad infoandmebaasid moodustavad ühtse ja tervikliku, nii sisuliselt kui tehniliselt arendatud ning kaasaegsete kasutusvõimalustega digitaalse keskkonna.
- Tagada Eesti Teatri Agentuuri hallatava teatristatistika andmebaasi digitaal-tehniline ajakohasus ja turvalisus.

Tegevus 1.4. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

⁸ Liikmete arvud 2024. seisuga.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Aastas ilmunud Eesti kirjanduse tõlgete arv <i>Allikas: Eesti Kirjanduse Teabekeskus</i>	72 (2024)	85	90	90	90

Eestikeelsete kirjandusteoste valik on suur ja iga lugeja peaks leidma oma lemmiku. Ehkki Eestis ilmub palju erinevaid raamatuid, vähenevad tiraažid ja raamatute hind tõuseb, mis omakorda tähendab, et raamatute kättesaadavus väheneb. Järjest keerulisem on toime tulla ka väikestel kirjanduse vahendamisele ja tutvustamisele pühendunud raamatupoodidel. Pühendunud lugejate huvi kirjanduse vastu ei ole siiski vaibunud, raamatukogude kasutamine on kasvanud. Kärbeta tingimustes raamatukogude teavikute osturaha pigem väheneb, see omakorda muudab uuema kirjanduse vähem kättesaadavaks. Tähelepanu tuleks pöörata just laste- ja noortekirjandusele, aga ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestveetavatele lugema innustamise programmidele, et kindlustada eesti keeles lugema harjunud kultuurikandjate järelkasvu.

Kirjanduspoliitika valdkond on seotud ka raamatukogupoliitika kujundamise ja rakendamisega. Raamatukogud on paraku paljudes kohtades ainuke raamatutele ligipääsemise koht, sest raamatukauplusi on ainult väga vähestes linnades. Seega vajaksid rahvaraamatukogude teavikute ostu vahendid märgatavat suurendamist, mh panustamist e-raamatutesse ja audioraamatutesse ning tagada tuleks raamatute kättesaadavus üle riigi.

Toetades laenutusi raamatukogudest ei saa unustada ka autoreid, kelle raamatuid loetakse. Autorile õiglase laenutushüvitise maksmine raamatute laenutamise eest raamatukogudest toetab ja võimestab loovisikuid ning hüvitis võiks olla arvestatavaks sissetulekuallikaks kirjanikupalga kõrval. 2024. aasta eelarves suurendati Autorihüvitusfondi laenutushüvitise mahtu ühe miljoni euro võrra, samas mahus toetati ka 2025. aastal. Riik väärtustab kirjandust kui omakeelse kultuuriruumi ühte alustala, mis loob eeldused teistegi valdkondade kestmiseks ja arenguks. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, kirjanduse populariseerimist ja kättesaadavust. Alates 2023. aastast toetab Kultuuriministeerium uue riikliku tähtpäeva – eesti kirjanduse päeva tähistamist – ning kirjandusõpetaja preemia väljaandmist. 2024. ja 2025. aastal sai riiklikku palka 15 kirjanikku. Kirjanikupalk annab tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid. Lugesdes kasvavad laia silmaringiga, avatud meele ja hea keeleoskusega kodanikud, nii ongi riigi kohus pöörata suuremat tähelepanu laste- ja noorte lugemusele, lugema innustamisele ja ka eesti keelsele lasteraamatule.

Raamatute kättesaadavus, lugemise populariseerimine ja kirjanduse väärtustamine on omakeelse kultuuri säilimiseks ja arendamiseks vajalikud eeldused. 2025. aastal tähistas eestikeelne raamat 500 aastat esmailumisest, omakeelse kirjakultuuri algusest, tähistamine lõpeb 14. märtsil 2026. Rahvas algab raamatust ja lugejaks kasvamine algab maast madalast. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis. Siin on võtmetähtsusega valdkonna kompetentsikeskuse – Eesti Lastekirjanduse Keskuse - tegevus, kes kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust.

Kultuuriministeeriumi asutatud ja toetatav Sihtasutus Kultuurileht annab jätkuvalt välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht. Neist mitmed on pühendunud Eesti kirjanike originaalloomingu avaldamisele ja kirjanduselu peegeldamisele, kõik väljaanded edendavad aga emakeelset kriitikakultuuri laiemalt. Kultuurilehe honorarifondi võimalused loovisikute tööd tasustada on aasta-aastalt paranenud, kuid jäävad veel töö õiglase tasustamise osas kultuuritöötaja miinimumi standardile alla. 2024. aastast alates tõusis honorarifond 200 000 euro võrra.

Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on väga tähtis roll nii Eesti Kirjanduse Teabekeskusel, Eesti Lastekirjanduse Keskusel kui ka Eesti Kirjastuste Liidul. Eesti kirjanduse rahvusvahelistumise parendamiseks rahastab ministeerium muu hulgas Eesti Kirjanduse Teabekeskuse tegevust tõlkijate koolitamisel, mis hõlmab tõlkijatele mõeldud stipendiumit ja residentuuri loomist. Samuti toetatakse Kultuuriministeeriumi eelarvest Eesti osalemist rahvusvahelistel messidel. Toetatakse ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevusi lastekirjanduse ning lasteraamatute illustratsioonide ekspordipotentsiaali tõstmiseks. Kirjanduse rahvusvahelistumine on oluline ka kirjanike ja tõlkijate toimetuleku tagamisel. Kirjanike ja nende teoste rahvusvahelise edu taga seisvate mitteriiklike organisatsioonide jätkusuutlik rahastamine on vajalik ja oluline. Kultuuriministeerium toetab eesti kirjanduse rahvusvahelistumisega seotud projekte, eelkõige tegevustes, mis aitavad kaasa Eesti edukale esinemistele raamatumessidel. Iga kirjaniku ja illustraatori teoste õiguste müük välismaale annab autoritele lisateenistuse. Eesti oli 2025. aastal rahvusvahelisel lasteraamatute messil Bolognas peakülaline. Eesti kirjanduselu rahvusvahelistumist toetavad ka siin toimuvad suursündmused, end juba tõestanud ja ka publiku seas menukad festivalid HeadRead Tallinnas ja Prima Vista UNESCO kirjanduslinnas Tartus. Eestis toimuvaid rahvusvahelise mõõtmega kirjandusfestivalide (HeadRead ja PrimaVista) toetab projektipõhiselt Kultuurkapital, kuid see ei taga sündmuse korraldajatele vajalikku stabiilsust ega kindlustunnet.

Valdkonna loovisikuid toetab Eesti Kirjanike Liit jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kirjanduse loomealal tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. 2024. aasta alguse seisuga on liidul 350 liiget.

Riik toetab kirjanduselu, loometööd ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu, kelle kanda on autorite toimetulek, loometöötasude ja stipendiumite näol, aga ka kirjandussündmuste rahastamine, näiteks ka Eestis toimuvate rahvusvaheliste kirjandusfestivalide korraldamise rahastamine. Kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse suurendamiseks panustab ka Kultuurkapitali tõlkeprogramm Traducta, kust saab taotleda toetust eesti kirjanduse tõlkimiseks ja väljaandmiseks.

Kirjanduse kättesaadavust mõjutavad ka võimalikud rahvaraamatukogude võrgu muudatused.

Arenguvajadused

- Tagada laenutushüvitise ja reprograafiahüvitise maksmine autoritele (kirjanikud, tõlkijad, illustraatorid) ja kirjastustele, vaadata üle hüvitiste piirmäärad.
- Tagada toetus Eesti Lastekirjanduse Keskuse lugemise populariseerimise programmide elluviimiseks ja programmi „Lugemisisu“ laiendamiseks üle Eesti, erinevate lugemist populariseerivate tegevuste arendamiseks ning Eesti lastekirjanduse ja illustratsioonide rahvusvaheliselt tuntuks tegemiseks.
- Tagada Eesti kirjanduse rahvusvaheline nähtavus, maine ja levik Eesti Kirjanduse Teabekeskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse ning Eesti Kirjastuste Liidu järjepideva rahastamise kaudu.
- Eestis toimuvate rahvusvaheliste kirjandusfestivalide toetamine, mis tagab sündmuse korraldajatele vajaliku stabiilsuse.

Tegevus 1.5. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	10 (2024)	6	14	14	14
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste külastajate arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	18 364 (2024)	20 000	20 000	25 000	25000
Lepingulised residentuurikohad Eesti kunstnikele välismaal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	3 (2024)	3	3	3	3

Mõõdiku „Sa Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste arv“ – vähendatud on sihttaset 2026. aastaks võrreldes eelmise perioodiga, sest antud aastaks on planeeritud SA Kunstihoone kolimine ajutiselt pinnalt tagasi enda pinnale.

Eesti kunstielu on väga aktiivne. Statistikaameti andmetel külastas kunstinäitusi 2023. aastal 24,1% vähemalt 15-aastastest Eesti elanikest (kasv 4,7%). SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse andmetel toimus kunstinäitusi 2024. aastal üle Eesti kokku 883. Suure valdkondliku tähtsusega otsuse tegi valitsus 2024. aasta sügisel, kui 2025. aasta eelarvesse nähti ette raha Kunstihoone renoveerimiseks Tallinnas Vabaduse väljakul. Ehitustööd algasid 2025. aasta alguses ning näitusemaja avatakse publikule taas 2026. aasta lõpus. Kuna 2026. a teise poole on praegu kavandatud Kunstihoone kolimine, siis sel perioodil näitusi ei korraldata, uutes ruumides kasvab taas ka näituste arv.

Kunsti valdkonna riigipoolse rahastamise eesmärk on tagada tingimused kunsti loomiseks, muuta kunst Eestis nähtavaks ja jätkata kunstivaldkonna rahvusvahelistumist. Kultuuriministeerium panustab valdkonda nii loometöö, näitusetevgevuse, rahvusvahelistumise kui ka kunsti uurimise toetamisega. Valdkonna tegevuste põhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu. Avaliku rahastuse kogumaht ei võimalda endiselt loomeahela kõigi osade jätkusuutlikku toetamist. Erinevalt enamikest teistest loomealadest on aktiivses kunstielus (nüüdisloomes) suur roll ka mäluasutustel: kunsti avalikuks saamise peamine formaat on näitused ja kunstimuuseumid panustavad sellesse märkimisväärselt.

Valdkonna rahastamisega on seotud suured arenguvajadused, kokkuhoiu tingimustes ei ole nendele muredele aga kiireid lahendusi. Suure osa Eestis korraldatavate kunstinäituste puhul ei ole kunstnikele esinemis- või töötasu ette nähtud. Keerulises seisus on ka kesksete näitusekorraldajate taristu (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, Tartu Kunstimaja, Eesti Kunstnike Liidu galeriid, jmt), kuid lähiaastatel ei ole riigil võimalust neid asutusi investeeringutega toetada. Valdkonna tegevuste eest vastutavad peamiselt mitteriiklikud organisatsioonid, millest suur osa ei saa Kultuuriministeeriumilt toetust. Valdkonna väheste stabiilsete töökohtade konkurentsivõime on nõrk, kuna paljud organisatsioonid ei suuda kaasas käia riigi kultuuritöötaja palgamiinimumiga, eksperte on järjest keerulisem motiveerida ja hoida.

Kunsti avaliku rahastamise murekoht on Eesti Kultuurkapitalil lasuv ebaproportsionaalselt suur koormus kesksete institutsioonide tegevuse rahastamisel. See pärsib omakorda võimalusi rahastada suure vabakutseliste arvuga valdkonna loometegevust ja maksta piisavas mahus loometöö tasu kunstnikele. Kultuurkapitali ja ministeeriumi rollijaotus jääb eelarvekärbete mõjul Kultuurkapitali poole kaldu, kelle vastutada jääb ka edaspidi, et toimivate kunstiasutuste ring kataks valdkonna ökosüsteemi kõik olulisemad funktsioonid.

Eraraha kaasamine on suurprojektide näitel kasvuteel (2024. aastal toimunud 60. Veneetsia biennaali rahvuspaviljoni toetas rekordarv erarahastajaid, samuti oli suur eratoetajate panus fotomessi „Foto Tallinn“ korraldamisel), kuid valdkonna üldine võimekus kaasata ettevõtete või eraisikute rahalist toetust on pigem vähene. Peamine põhjus on asjaolu, et kunstiasutused on väikesed, töötajaid ei jätku toetavate funktsioonide täitmiseks, juhid panustavad suures osas ka sisutegevusse ning partnerlussuhete arendamine jääb tihti tagaplaanile.

Kunstnike toimetulekut hindavad uuringud murettekitavalt kesiseks. Loometöö tasustamine on valdkonnas süsteemselt lahendamata. Aktiivseid tegevuskunstnikke on Eestis hinnanguliselt mitusada, valdkonna loomeliitude liikmeid üle 1000. Kunsti loomiseks vajalikku taristut (nt kunstnike ateljeed, töökojad) ja valdkonna tehnilist arengut korraldavad ja haldavad võimaluste piires kunstnike ettevõtted ja loomeliidud. Kujutava kunsti valdkonnas on loojate individuaalsed sisendkulud väga kõrged, eriti materjali- ja tehnoloogiamahukate teoste puhul. Kunstnikud vajavad oma tööks ruume ja tehnikat, mis tuleb hankida ja rahastada omatulust – pigem erandlikest näitusetasudest, teoste müügist või loometöö välise tööga teenitud tuludest – või katta Kultuurkapitali toetustest.

Valdkonna loovisikuid toetavad kujutava kunsti loomealadel Eesti Kunstnike Liit (990 liiget) ja Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing (143 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kunsti loomealal tegutsejatele loometoetusi ja võimalusel ka stipendiume. Alates 2024. aastast võimaldab Kultuurkapital kunstnikele loometöö tasu taotlemist, mida taotles kunsti valdkonnas 143 (summas 586 000) ja sai 81 inimest summas 151 000 eurot. 3-aastast kunstnikupalka makstakse korraga 20 kunstnikule MTÜ Eesti Kunstnike Liit kaudu.

Kunsti kättesaadavust publiku jaoks parandaks ligipääsetav laiapõhjaline kunstiharidus, professionaalne näitusepedagoogika, aktiivsem kunstikommunikatsioon ja kvaliteetne emakeelne kunstikriitika. Riigi panus publiku kaasamisele suunatud tegevustesse on täna väike. Kunstiasutuste võimekus kommunikatsiooni panustada on erinev, kunsti nähtavus meedias kõikuv, seda eriti erameedias. Emakeelse kunstikriitika arenguks on siiski võimalused olemas, professionaalne tagasiside toimib. SA Kultuurileht annab välja kvartaliajakirja kunst.ee, regulaarselt ilmub kunstikriitika ja kunstiteemaline esseistika ka ajakirjas Vikerkaar ning nädalalehes Sirp. SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus annab välja ka vaheldumisi veebis ja paberil ilmuvat ingliskeelset hübriidajakirja „A Shade Colder“ mis levib rahvusvaheliselt.

Kunst on rahvusvaheline loomevaldkond, mille mõistmine ja hindamine ei sõltu keelepiiridest. Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete ning Eesti kunsti nähtavuse ja lõimituse tagamine rahvusvahelisel kunstimaastikul on praegugi äärmiselt oluline. Eesti lugude ja loojate nähtavus ja tuntus maailmas on osa meie vaimsest julgeolekust. Veneetsia biennaal on regulaarne rahvusvaheline kunstinäitus, mis toimub alates 1895. aastast. Eesti osaleb biennaalil rahvuspaviljoniga alates 1997. aastast ja see on suurim regulaarne avalikult rahastatud rahvusvaheline kunstiprojekt. 2024. aastal oli Eesti rahvuspaviljonis väljas Edith Karlsoni näitus "Hora Lupi", mille vastuvõtt nii rahvusvahelises kunstipressis kui Eesti avalikkuses on olnud ülipoosiivne. 2026. aastal esindab 61. Veneetsia kunstibiennaalil Eestit Merike Estna.

Rahvusvahelisi kunstisuhteid arendavad valdkondlik info- ja arenduskeskus (SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ) saavad ministeeriumilt osalist tegevustoetust. Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus kasutab valdkonna ekspordi võimendamiseks ka Euroopa Regionaalarengu Fondi meetmest „Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine” taotletavat loomeettevõtjatele tugiteenuste pakkumise toetust. Muuhulgas toetatakse rahvusvahelistel kunstimestidel osalemist, galeristide koolitamist ja rahvusvahelisi turundustegevusi. Keskuste tööjaotus tagab valdkondliku ökosüsteemi tasakaalustatud arengu võimaldades hästi sihitud ekspertiisi ja tugiteenuste tagamise eriilmelise ja mitmekülgse valdkonna tegevustele mittetulunduslikust riikidevahelisest koostööst ja residentuuriprogrammidest rahvusvaheliste suurnäituste ja ekspordini rahvusvahelisel kunstiturul.

Kunsti elu piirkondliku ja rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks on oluline nii arendustegevuste jõustamine kui ka suurem tähelepanu kunstnike mobiilsusele, sh residentuurivõimalustele Eestis ja väljaspool. Rahvusvahelist tuntuks kogunud Narva kunstiresidentuuri arendamist toetab ministeerium Eesti Kunstiakadeemia SA kaudu. Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse koordineerimisel toimib hetkel koostöö ISCP residentuuriga New Yorgis, BALTIC kunstikeskusega Ühendkuningriigis ja WIELSiga Brüsselis.

Kultuuriministeerium ei rahasta ühegi Eestis toimuva kunstifestivali tegevust. Neist kolm suuremat ja järjepidevamat: Tallinna Graafikatriennaal, Tallinna Fotokuu ja Tallinna Rakenduskunsti Triennaal vääriskid projektipõhise Kultuurkapitali rahastuse asemel süsteemsemat ja järjepidevat toetust tegevuste paremaks planeerimiseks. Valdkonna potentsiaali kultuuriturismi arendamisel peaks süsteemsemalt ära kasutama, aga see eeldaks strateegilist partnerlust valdkonnaüleselt. Kunsti elu terviku seisukohalt on oluline ka kunstiklassika uurimine ja tutvustamine, sealhulgas pädevate kuraatorite järelkasv, mistõttu on ministeerium alates 2018. aastast toetanud eraalgatusliku Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust.

Kunstivaldkond koostas 2021. aastal valdkondliku arengukokkuleppe (arengukava) "KUVA 2021-2025"⁹, mille eesmärkidest mitmed – nt kunstnike töö tasustamise küsimused, samuti mure kunstitaristu olukorra pärast – on riigi ja valdkonna vaates ühised. Muutuvas maailmas on väikesel ja mobiilsel valdkonnal pigem lihtsam sihte muuta ja pikaajalisi plaane ümber vaadata, kuid kujutav kunst jääb igal juhul ja kõigis oludes rahvusvahelisele kogukonnale toetuvaks ülemaailmse levikuga kultuurivaldkonnaks, mis sõltub samas täielikult kohaliku kunsti elu mitmekesisusest ja elujõulisusest. Lähiaastate suurim väljakutse on vabakutseliste tööil põhineva valdkonna jätkusuutlikkuse tagamine, inimeste hoidmine ja valdkondliku ökosüsteemi stabiilsus.

Arenguvajadused

- Tagada SA Tallinna Kunstihoone renoveerimise edukas lõpuleviimine.

⁹ https://cca-admin.cca.ee/wp-content/uploads/2021/12/KUVA_veebi.pdf

- Tagada võimalused vabakutseliste kunstnike avalikes näituseasutustes tehtava töö tasustamiseks ja valdkonna asutuste toimepidevuse tagamiseks.
- Ajakohastada kunstiasutuste tegevustoetuste maksmise põhimõtteid ja toetuse saajate ringi.
- Süsteemsem lähenemine rahvusvaheliselt võrgustunud pideva ja professionaalse programmiga loomemajadele.
- Säilitada riigi rahastatud residentuurikohtade arv mainekates keskustes välismaal.
- Tähelepanu vajavad Eestis toimuvad rahvusvahelised kunstifestivalid.
- Jätkata tuleb valdkonna arendustegevusi ja professionaalset rahvusvahelist koostööd.

Tegevus 1.6. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	83 (2024)	82	82	82	82
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	47 (2024)	46	46	46	46
ERRi telekanalite vaatajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 4+ eluaastat), % <i>Allikas: Kantar EMOR</i>	68,4 (2024)	66	65	65	65
ERRi raadiokanalite kuulajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 15+), % <i>Allikas: Kantar EMOR</i>	39,9 (2024)	38	38	37	36
ERRi veebisisu jälgijate arv kuus	2 188 000	2 250 000	2 300 000	2 350 000	2 400 000

Eesti meediaturg on avatud, institutsionaalselt mitmekesine ja siin pakuvad teenuseid nii kohalikud kui ka rahvusvahelise tegevusulatuses ettevõtted. Kultuuriministeeriumi poolt ettevalmistatud meediateenuste seaduse muudatused ajakohastavad oluliselt meediamaastriku korraldust, sh uut liiki sisu ja teenuste kasutamist ning viivad Eesti seadusandluse vastavusse kehtiva Euroopa meediavabaduse määruse nõuetega.

Kultuuriministeeriumi ülesandeks on tagada tasakaalustatud duaalse meediasüsteemi (era- ja avalik-õigusliku meedia) areng. Tugev ja sõltumatu usaldusväärne meedia on sõnavabaduse garandiks.

Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alusväärtusi ja vaba meediaruum selle vältimatu osa. Eestis on praegu meediateenuste seadusega reguleeritud peamiselt audiovisuaalmeedia- ja raadioteenused. 2024. aastal vastu võetud Euroopa meediavabaduse määrus kehtestas kogu meediaruumi ühtsetel alustel hõlmava regulatsiooni. Meediavabadus, meediapädevused ja digipädevused on jätkuvalt olulised märksõnad Euroopa Liidu ja Euroopa Komisjoni uutes programmides ning dokumentides, et tagada ajakirjandusvabadus ka muutuv poliitilises keskkonnas ning pidevate kriiside kontekstis. Meedia tõhusa toimimise fundamentaalseks eelduseks on meedia usaldusväärsus. Usalduse loomine tugineb omakorda professionaalsel sõltumatul ajakirjandusel, mille sisuloome vajab toimetuste majanduslikku kindlustatust. 2025. aasta 8. augustil jõustunud Euroopa meediavabaduse määrus kohustab liikmesriike tagama avalik-õigusliku meediale piisavad, kestlikud ja prognoositavad rahalised vahendid, mis vastavad nende avaliku teenuse osutamise ülesandele ja võimele selle raames areneda. Nende vahendite määramine peab olema vaba valitsuse poliitilisest mõjust. Kultuuriministeerium on ette valmistanud Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muudatuse, millega viiakse Eesti Rahvusringhäälingu rahastamise mudel vastavusse Euroopa meediavabaduse määruse Artikkel 5 nõuetega. Eelnõu jõuab Riigikokku planeeritavalt 2026. a I poolaastal. Eesti Rahvusringhääling (ERR) lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest, kuid meediaruumis toimunud kiirete arengute ning Euroopa meediavabaduse määruse nõuete ning meediatehnoloogiate arengu tõttu tuleb ERR-i seaduse muutmine kiirelt lõpule viia.

Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) üks peamisi eesmärgi. ERR toetab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele. Seoses laiapõhise riigikaitse ülesandega määrati 2025. aastal ERR-le ja AS Levirale elutähtsa teenuse osutajate roll ja kehtestati toimepidevuse nõuded avalik-õigusliku meediateenuse ja selle osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamisel. Kasutusele võetakse vastavad meetmed selle ülesande täitmiseks aastatel 2025. - 2027.

Andmepõhiste poliitikaotsuste tegemiseks tuleb meediavaldkonda senisest tõhusamalt seirata ja teha püsivalt koostööd ülikoolide ning meediainstitutsioonidega. Meediaturu läbipaistvuse suurendamiseks on vaja kõigi osapooltega kokku leppida turu mõõtmise ühtses metoodikas ja andmete avalikustamise ulatuses. Andmepõhine pidev monitooring aitab edendada ka meedia eneserefleksiooni ja meediakriitikat. Eesti meediaturu konkurentsikord vajab pidevat seiret, et vältida avalikkusele info jagamise monopolide teket.

Suurte keelemudelite võimekuse arendamisel on vajalik kasutada kultuuriliselt rikkalikku, mitmekülgset, kvaliteetset ning usaldusväärset sisu. ERRi arhiiv on Eesti kontekstis selles osas suurim Eesti varamu. ERRi arhiivi materjalide kasutuselevõtt vajab kehtivaid autoriõiguste seadust ja isikuandmete kaitse seadust järgivat praktilist lahendust.

Tuleb jätkata aktiivset koostööd Euroopa Liidu institutsioonidega ja siseriiklikult Rahandusministeeriumiga, et luua kohalikele meediaettevõtetele Eesti turul tegutsemiseks võrdsed konkurentsitingimused võrreldes globaalsete suurkorporatsioonidega.

Tulenevalt ajaloolistest põhjustest on Eesti inforuum jagunenud keeleliselt kaheks – eesti- ja venekeelseks. Erameedia jaoks on venekeelse inforuumi sisuka täitmise takistuseks turutõrge, mille ületamiseks on riik alates 2022. aastast erameediat rahaliselt toetanud. Toetuste eesmärgiks on ühise inforuumi kujundamine ning venekeelse infovälja tasakaalustamine. Toetamine jätkub 1 mln euroga aastas 2024 – 2027.

Arenguvajadused

- Jätkata ERRi uue telekompleksi ehituse finantseerimist.
- Kaasajastada Eesti Rahvusringhäälingu seadus, sh ERR rahastamismudel.
- Analüüsida koostöös Eesti Keele Instituudi ning Justiits- ja Digiministeeriumiga võimalusi kasutada ERRi arhiivide materjale suurte keelemudelite (eestikeelse tehisarv) võimekuse arendamisel.
- Luua laiapindsele riigikaitsele suunatud vahendite toel ERR-ile võimekus tagada kriisilukordades avalik-õigusliku meediateenuse toimimine.
- Ühise inforuumi tugevdamiseks toetada ja võimestada kohalikke venekeelseid erameedia kanaleid.
- Aidata kaasa väärinfo leviku piiramisele läbi meediahariduse programmi.

Tegevus 1.7. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Muusikavaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannte arv <i>Allikas: Eesti Muusika Infokeskus</i>	204 (2024)	170	170	170	170

Aasta 2024 oli muusika valdkonnas aktiivne. Publiku kontsertide külastamise arv näitas kasvamise märke, ületades 2024. aastaks kohati juba 2019. aasta taset, kus mitmed suured festivalid teatasid külastusrekordidest. Teisalt aga on üldise elukalliduse tõusu taustal vähenenud elanikkonna ostujõud ja kaalutakse rohkem, milliseid üritusi külastada. Inflatsiooni ja maksutõusude mõjul püsisid kõrgel ja kasvasid kontserdipaikade, festivali- ja kontserdikorraldajate jaoks kõigi teenuste hinnad, samal määral ei olnud aga võimalik tõsta kontserdipiletite hinda ning muusikute honorare. Jätkus rahvusvaheline kontserdielu: toimus mitmeid kontsertturneesid, koostööprojekte ning plaadistusi rahvusvaheliselt mainekatele plaadifirmadele.

Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni (SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor) ja kolm munitsipaalset kontserdiorganisatsiooni (Tallinna Filharmoonia, Pärnu Linnaorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester). Taotlusvooru toetustega panustab Kultuuriministeerium eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja heliloojate võimalustesse arendada interpretatsioonikunsti, uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust ning elanikkonna võimaluste parandamisse juurdepääsuks professionaalsetele muusikasündmustele.

Muusikavaldkonna puhul tuleb arvestada siseriiklike ja rahvusvaheliste tegevuste tugeva põimumisega, sest suur osa valdkonna esindajatest osalevad aktiivselt rahvusvahelises suhtluses, mis toob Eestisse uut kompetentsi, koostööprojekte ja raha projektide läbiviimiseks, samuti tutvustab eesti muusikat ja muusikuid väljaspool Eestit. Eesti muusika nähtavus ja kättesaadavus rahvusvahelisel areenil on oluline nii riigi kuvandi, valdkonna arengu kui ka tulemuslikkuse seisukohalt. Eesti on esindatud delegatsioonide ja/või artistidega vähemalt viiel muusikamess-konverentsil (jazzahead!, Womex, Reeperbahn, Eurosonic Noorderslag, Classical:Next) Euroopas ning on kas ise või Baltikumi koostööna fookuses veel mitmel välisfestivalidel, mis tagab muusikutele minimaalse võimaluse professionaalsete kontaktide hoidmiseks ja uuendamiseks. Samavõrd olulised on Eestis toimuvad rahvusvahelised esitlusfestivalid, (eriala)konverentsid ja teised võrgustumist soosivad tegevused, mis võimaldavad meil kohapealsetes tingimustes tutvustada oma talente välisekspertidele, -ajakirjanikele ja -korraldajatele.

Vabakutselistele loovisikutele sotsiaalsete garantiide tagamine ning sihtasutuste kunstilistele kollektiividele konkurentsivõimelise töötasu tagamine on oluline, kuna see aitab muusikavaldkonna loovisikutel olla loominguliselt aktiivne, tagada valdkonna jätkusuutlik areng ja esindada Eestit rahvusvahelises kontekstis maailma tippude seas. Sama eesmärgiga on seotud ka interpreetidele, nii solistidele kui ka kollektiividele residentuuriprogrammide, samuti õigeaegne rahvusvahelistest konkurssidest ja rahvusvahelisest õppetööst osa saamise võimaldamine. Professionaalsete kunstiliste kollektiivide töötasu tagamine aitab neid hoida rahvusvahelises konkurents, tagades nii kollektiivide endi kui ka eesti rahvuskultuuri ja interpretatsioonikunsti järjepidevust ja järelkasvu.

Muusika peab olema erinevatele sihtgruppidele ja regionaalselt kättesaadav. Lisatuge oleks vaja regionaalse ja mitmekesise muusikaelu toetamiseks. Eraldi vajaduste kompleksina on oluline välja tuua laste ja noortega seotud tegevused nii huvitegevuse kui ka professionaalseks karjääriks ettevalmistavas faasis, kuna muusikavaldkonna puhul algab professionaalsiks saamise eelduste loomine ning ettevalmistus juba algklassides või nooremaski vanuses. Noortele tuleb luua uusi võimalusi muusikaelust osasaamiseks, näiteks muusikakoolide ja huvitegevusega seotud organisatsioonide muusikainstrumentide pargi täiendamine, erinevatele vanusegruppidele suunatud eritüübiliste muusikasündmuste korraldamine, talendiprogramm jne.

Muusikavaldkonna loominguliste saavutuste jäädvustamine ning rahvusvaheliselt kättesaadavaks tegemine digiteerimise, salvestamise ja professionaalse uurimistöö abil on täna pisteline ning see tegevussuund vajaks nii strateegilisi otsuseid kui ka süsteemset finantseerimist. Suure osa eesti heliloomingu rahvusklassikute pärand on säilitatud käsikirjalisel kujul. Olemasolevast materjalist täieliku ülevaate saamiseks on vaja need lisaks digiteerimisele muuhulgas katalogiseerida ja korrastada nii noodimaterjali kui ka metaandmete tasandil, et tagada eesti heliloomingu laiem levik rahvusvaheliselt.

Muusikapoliitika professionaalseks kujundamiseks on oluline alustada Eesti muusikastatistika süsteemset kogumist ja analüüsimist, mis lisaks juba nimetatud teemadele toetaks ka muuhulgas muusika regionaalse haarde ja ligipääsetavuse võimaluste arendamist. Ministeerium alustas 2024. aasta teises pooles andmevajaduste kaardistamise projektiga, et 2025. aastal esitada vastavate IT-arenduste toetuste taotlused.

Valdkonna loovisikuid toetavad helikunsti loomealal Eesti Interpreetide Liit (327 liiget), Eesti Heliloojate Liit (127 liiget) ja Eesti Esitajate Liit (1953 liiget), jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume.

Muusikavaldkonna organisatsioone, kollektiive, festivalide ja muusikaliste suursündmuste korraldamist toetab riik Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu. Muusikavaldkonda toetab autoritasudest saadavate tulude kaudu ka Eesti Autorite Ühing. Lisaks toetab Kultuuriministeerium muusikavaldkonna ettevõtteid ja neile tugiteenuste pakkumist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rakendatava loomemajanduse arendamise meetme toetuste kaudu.

Arenguvajadused

- Tagada vahendid Eesti heliloojate uudisteoste tellimise, kvaliteetse esituse, salvestamise ja laiema leviku tagamiseks nii kodu- kui ka rahvusvahelise publiku seas.
- Tõsta teadlikkust muusikasündmuste korraldamisel nii ökoloogilist jalajälge vähendavate kui ka ligipääsetavust suurendavate tegevuste rakendamiseks.
- Eesti muusikastatistika kogumise süsteemi loomisega tegelemine ja andmevajaduste kaardistamise projekti edukas lõpuleviimine, andmete juhtimistöölaua arendamine ja juurutamine valdkonnas.
- Töötada koos valdkonnaga välja strateegiline plaan eesti rahvusklassikute pärandi uurimiseks ja digiteerimiseks.

Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine

Eesmärk: Tagatud on Eesti rikkaliku vaimse ja materiaalse kultuuripärandi, sh kultuuriväärtusliku keskkonna, ja eriilmeliste piirkondlike kultuuriruumide elujõulisus ja säilimine järeltulevatele põlvetele.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Muuseumikülastuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	2,623 (2024)	2,6	3.0	3,0	3.0
Eesti rahvaraamatukogude laenutuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet ja Eesti Rahvusraamatukogu</i>	9,41 (2024)	9,5	9,5	9,5	9,5
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln <i>Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu</i>	7,2 (2024)	7	7	7	7
Organiseerunud rahvakultuuriharrastajate arv <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	78 566 (2024)	79 000	79 000	79 000	7900
Kasutuses olevate ehitismälestiste osakaal, % <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	71,3 (2024)	72	73	74	75

Meetme raames toetatakse kultuurimälu edasikandmise jaoks oluliste institutsioonide (sh muuseumid, Muinsuskaitseamet, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA) põhitegevust ja kolmanda sektori organisatsioonide tegevust ja projekte, rakendatakse kultuuripärandi toetusi, toetatakse kultuuripärandi alaste rahvusvaheliste lepingute täitmisega seotud tegevusi. Lisaks tehakse investeeringuid kultuuriväärtusi säilitavate ja vahendavate asutuste ajakohastamiseks ja arendamiseks.

Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev v tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Muuseumide külastajate rahulolu <i>Allikas: Statistikaamet</i>	7,2 (2024)	7	7	7	7
Muuseumide hoidlapinna, mis vastab pikaajalise säilitamise nõuetele, osakaal hoidlate kogupinnast, %¹⁰ <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	44 (2024)	44	44	44	44
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal (%) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	63,09 (2024)	64	65	66	67
0-19 aastaste laste ja noorte, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides, arv <i>Allikas: Statistikaamet</i>	322 192 (2024)	400 000	400 000	400 000	400 000
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud muuseume (%) <i>Allikas: Muuseumide külastajate ja mittekülastajate uuring¹¹</i>	60 (2018)	-	-	-	-

¹⁰ KuM haldusala riigimuuseumid ja halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavad muuseumid

¹¹ Uuring ei toimu igal aastal.

Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu (teenuste osakaal kõigist klienditagasiside saanud teenustest, mille soovitusindeks on üle +30%), % Allikas: Muinsuskaitseamet	67% (2024)	85	85	85	85
---	---------------	----	----	----	----

Statistikaameti andmetel oli Eestis 2024. aasta seisuga avatud 101 muuseumi 160 külastuskohaga, milles säilitati kokku 7,1 miljonit museaali. Lisaks u 102 ekspositsiooni – st muuseumituba, hobimuuseumi, vanavarakogu ja erakollektsiooni. Muuseumikülastusi oli 2024. aastal kokku 2,623 mln, mida on enam kui 2023. aastal (2,464 mln), ning ekspositsioonide külastusi 0,47 mln. Muuseumides töötas 1496 töötajat (2023. 1437 töötajat). Muuseumide infosüsteemi (MuIS) oli 2024. aasta lõpu seisuga sisestatud u 4,2 miljonit museaali kirjeldust, neist ligi 2,4 miljonit on digitaalse kujutisega ning kokku vaadati 2024. aasta jooksul MuISi erinevaid lehti 4,2 miljonit korda. Kõige rohkem oli Eestis mingit kindlat piirkonda tutvustava koguga kohamuuseume (62), mõnele kitsamale valdkonnale keskenduvaid teemamuuseume (37) ning arheoloogia- ja ajaloomuuseume (35).

Muuseumivaldkonna suurimateks probleemideks on muuseumikogude halvad hoiutingimused, moraalselt ja tehniliselt vananenud MuIS, mitmed vananenud püsiekspositsioonid ning muuseumihoonete suur remondivõlg ja halb ligipääsetavus.

Muuseumidel on oluline sotsiaalne ja majanduslik mõju. Muuseumid hoiavad ja kujundavad meie identiteedi, räägivad meie lugu nii Eesti elanikele kui ka külalistele. Nad aitavad kaasa harituma ja avatuma ühiskonna loomisele, panustavad inimeste heaolusse ja paremasse elukeskkonda ning on loovuse ja uute ideede allikaks. Muuseumid on tihedalt seotud turismiga ning seeläbi tekib kaudne majanduslik tulu kohalikele majutus- ja toitlustusettevõtetele. Samuti on muuseumide tegevus läbi põimunud teiste loomemajanduse valdkondadega.

Riigi ülesanne on luua eeldused, et muuseumid saaksid hoida ja tutvustada inimestele meie ajalugu. Muinsuskaitseameti eesmärk on muuseumipoliitika rakendajana arendada muuseumivaldkonda Eestis, olla muuseumide nõustaja ja populariseerija, muuseumiülesite arenduste eestvedaja ning toetada oma tegevusega muuseumide koostööd. Kultuuriministeeriumi vastutada on muuseumipoliitika kujundajana õigusloome ja strateegiline planeerimine.

Kultuuriministeeriumi haldusalasse kuulub 3 riigimuuseumi (sh Võru Instituudi muuseumiosakond Vana- Võromaa muuseumid) ja 17 riigi osalusel asutatud muuseumide sihtasutust, mis kasutavad halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu. Kultuuriministeeriumiga on lisaks seotud 4 muuseumi, mis ei ole ei riigimuuseumid ega riigi sihtasutused, kuid mis kasutavad riigile kuuluvaid muuseumikogusid. Kultuuriministeerium on alates 2012. aastast Eesti muuseumivõrgustikku korrastanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes iga kord konkreetse muuseumi eripärast ja kohalikest oludest. Seoses koroonakriisiga peatus riigireformi kavas ette nähtud muuseumivõrgustiku korrastamise protsess, mis jätkub 2026. aastal.

Muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, kuid museaalide hoiustamise tihedus hoidlates ja hoidlate halb füüsiline seisukord seab ohtu selle säilimise. Suurt osa museaalidest ladustatakse selleks hädapärast kohandatud ruumides, kus ei ole võimalik sisekliimat mõjutada ega ole tagatud tuleohutus. Tänapäevased hoiutingimused ja vajakajäämised konserveerimises halvendavad pidevalt esemete olukorda ning halvas

seisukorras museaale ei saa ka avalikkusele näidata ega neid kasutada. 2017–2018 analüüsisid Ratus OÜ ja KPMG Baltics OÜ koostöös Kultuuriministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga museaalide säilitamise teenust. Tulemusena selgus, et olemasolevate hoidlapindade nõuetekohaseks muutmine on ligikaudu kaks korda kallim kui ühishoidlate ehitamine, mis oleks kõige efektiivsem ning ressursisäästlikum Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist tagav lahendus. Ühised pärandihoidlad on planeeritud Põhja-Eestisse ja Lõuna-Eestisse, mille ettevalmistustööd jätkuvad, kui pareneb riigieelarve olukord. Hiiumaa hoidla on plaanis ehitada Norra ja Euroopa finantsmehhanismist rahastatava kriisivalmiduse programmist ning projekt peaks algama 2026. aastal.

Riigi üks eesmärke on toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste e-lahenduste ja kogude digiteerimisega. Selle eesmärgi saavutamisel on üks vahenditest muuseumide infosüsteem ehk MuIS, mis on üle 13 aasta vana ja praeguseks nii moraalselt kui ka tehniliselt vananenud. Töös on arendused, et luua tänapäevastele vajadustele vastav, optimaalselt muuseumide tööd toetav ning paremat ligipääsu muuseumides leiduvale kultuuripärandile võimaldav infosüsteem.

Muuseumide investeeringutoetuste kavandamine toimub Kultuuriministeeriumi kinnisvara juhtimiskava alusel. Püsiekspositsioonide, aga ka muude muuseumiteenuste toetamiseks loodi 2020. aastal uus toetusmeede „Muuseumide kiirendi“, mida rakendab Muinsuskaitseamet.

Lisaks Kultuuriministeeriumile ja Muinsuskaitseametile panustavad tulemuste saavutamisse oma tegevusega kõik rahastatavad muuseumid.

Kultuuriväärtuste kaitse on riigi põhiseaduslik ülesanne. Kultuuripärand on Eesti ajaloo oluline osa ja identiteediallikas nii igale üksikisikule kui ka riigile tervikuna. Muinsuskaitse valdkonna poliitika kujundaja on ministeerium, muinsuskaitsealast tööd korraldab Muinsuskaitseamet.

2026. aasta jaanuari seisuga oli Eestis 25 178 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Terviklike keskkondade väärtustamiseks on loodud 11 muinsuskaitseala, lisaks on Eestis kaks UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras. Halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid. Umbes kolmandik (37%) Eesti ehitismälestisi on halvas või avariilises seisus. Halvem on olukord kahaneva elanikkonnaga piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi ja leidub palju tühje maju. Mälestised säilivad kõige paremini, kui need on kasutuses, seetõttu on strateegiliselt vajalik olemasoleva väärtarhitektuuri eelistamine uute hoonete ehitamisele ja ajalooliste linnasüdame arendamine. Selle soodustamiseks tehti muudatus seadusloomes (2019. a muinsuskaitseseadus), viidi läbi ajalooliste linnakeskuste toetusmeede (Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused, 2014-2021 Programm „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“) ja algatati projekt LIFE heritageHOME.

Muinsuskaitseseaduse eesmärk on luua tasakaal mälestiste omanike kohustuste ja õiguste vahel, et tagada seeläbi kultuurimälestiste pikaajaline säilimine. Kuna enamik mälestistest kuulub eraomanikele (ehitistest koguni 80%), sõltub mälestiste käekäik suuresti eraomanike motivatsioonist ja hoiakutest. Muinsuskaitstes kehtib kompensatsioonisüsteem, mille järgi hüvitatakse mälestise omanikule osaliselt see osa töödest, mis tuleneb otseselt muinsuskaitseseadusest – see on uuringute ja muinsuskaitse järelevalve kulu. Hüvitisi kombineeritakse toetustega, mille maht 2025. aastal oli 2,6 miljonit eurot. Omandireformi reservfondist eraldati lisavahendeid täiendavalt 3 miljonit eurot. Riigi eelarvestrateegias 2023–2026 lepitakse kokku, et EL kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi kauplemistulust (nn CO2 meetmed) suunatakse järgmisel kolmel aastal avaliku sektori kasutuses olevate mälestiste energiatõhususe suurendamiseks kokku 24 miljonit. 2024. aastal anti toetusteks 6 miljonit eurot, 2025. aastal 8 miljonit. 2025. aastal otsustati 2026. aastaks kavandatud 10 miljonit riigi eelarvestrateegiat koostades kärpida.

EL-i kaasrahastatud LIFE heritageHOME teadusarendusprojekti (koostöös Kliimaministeeriumi, Muinsuskaitseameti, Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Kunstiakadeemia ning Eesti ICOMOS MTÜ-ga) eesmärk on arendada muinsuskaitsealuste eluhoonete omanikele energiatõhususe parandamise teekonnal pakutavaid tugiteenuseid. Projekt toob esile parimad renoveerimislahendused, mis vähendavad hoone energiatarbimist kultuuriväärtuslike omadusi kahjustamata, ning arendab muinsuskaitsealuste hoonete renoveerimisega seotud digi- ja muid tugiteenuseid. 2026 valmib muuhulgas projekti raames "Kultuuriväärtuslike elamute kestlikkuse harta" mille eesmärk on sõnastada põhimõtted leidmaks kooskõla kultuuriväärtuslike elamute kliimakindluse tõstmise, keskkonna- ja ressursisäästliku renoveerimise, energiatõhususe parandamise ning hoonete arhitektuursete, ajalooliste jm väärtuste säilitamise vahel. Projekt lõpeb 2026 sügisel.

2024. aastal avatud Kredexi korterelamute rekonstrueerimistoetuste taotlusvoorus oli eraldi 10 mln muinsus- ja miljööväärtuslikele korterelamutele, mis täitus loetud tundidega, näidates, et ka ajaloolised hooned on valmis energiatõhustamiseks panustama. 2025. aastal avatud taotlusvoorus oli eraldi 5 mln mälestistele ja muinsuskaitseala hoonetele.

Eesmärk on parandada ehitismälestiste olukorda tuntavalt ehk saada välja remondivõla surnud ringist, kus ainult väikest osa avariilisi mälestisi toetades lagunevad vähem avariilised hooned samasse seisu. Statistika näitab, et olukord on pidevalt halvenenud ja senine toetuste maht ei suuda valdkonna mõõdikut mõjutada. Muinsuskaitseametile laekub igal aastal sadu toetuse taotlusi, mille kogusumma on aastate lõikes kasvanud. 2025. aastal oli mälestiste omanike küsitud toetuste ja riigi võimaluste vahe kolmekordne. See vahe on suur eriti arvestades, et suurem osa omanikke on hästi kursis, et raha nappuse tõttu on toetuse saamine vähetõenäoline ning on selle tõttu toetuse küsimisest loobunud. On selge, et kõiki taotluseid pole võimalik rahuldada, kuid riik peab tagama toetuste mõistliku suuruse, et kindlustada toetuse eesmärgi realiseerumine. 2025. aastal telliti uuring, et analüüsida teiste riikide erinevate toetusmeetmete praktikaid (sh maksusoodustused mälestistesse tehtavatelt investeeringutelt) ja nende rakendamise võimalusi. Analüüsi üheks ettepanekuks on riigi garanteeritud soodsa laenumeeime kujundamine, et tagada turutõrke olukorras mälestiste ja muinsuskaitseala hoonete omanikele investeerimisvõimekus.

Riigi roll on jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavad kitsendused. Kultuurimälestiste säilimisele aitavad kaasa riiklikud toetusprogrammid, välisabi ja ühiskonna hoiakud, näiteks olemasoleva väärtarhitektuuri suhtes.

Vastavalt muinsuskaitseadusele koostatakse kõigile muinsuskaitsealadele seniste põhimääruste asemel uued kaitsekorrad. Kaitsekorra eesmärk on tuua paremini esile iga muinsuskaitseala eripära ja pärandi potentsiaali piirkonna arenguks, soodustades nii kohalikku arengut kultuuripärandi kaudu. Seni kehtivast muinsuskaitseala põhimäärusest erineb kaitsekord suurema täpsuse ja paindlikkuse poolest. Kaitsekorraga jagatakse hooned väärtusklassidesse ja piirangud tööde tegemisel hakkavad sõltuma konkreetse hoone väärtusklassist, vähem väärtuslike hoonete puhul tähendab see väiksemaid piiranguid ja vähem kooskõlastusi. Kuni uute kaitsekordade kehtestamiseni kehtivad muinsuskaitsealadel senised muinsuskaitseala põhimäärused. Kaitsekorrad kinnitab Vabariigi Valitsus. Muinsuskaitseamet on koostanud uued kaitsekorrad 11-le muinsuskaitsealale, millest kinnitatud on 8, ülejäänud jõuavad kinnitamiseni 2026. Valga muinsuskaitseala riiklik kaitse on lõpetatud ja kaitsekorda seal ei koostata.

Selleks, et kultuurimälestiste nimekiri oleks asjakohane esindusnimekiri riikliku kaitse all olevast pärandist, tuleb viia läbi nimekirja inventuur. Praegune mälestiste nimekiri ei vasta tervikuna riikliku kaitse eeldusele, olemasolevad andmed on puudulikud ning mälestiste nimekiri vajab uue seaduse ja mälestiste liigi kriteeriumite kohast ajakohastamist. Peamine probleem seisneb 1990. aastatel kaitse alla võetud objektides, millest kõik ei toetu võrdlevale või väärtuspõhisele analüüsile, on puudulike andmete või aegunud piiridega. Inventuur viiakse läbi mälestiste liikide kaupa. Selle tulemusena paraneb andmete kvaliteet kultuurimälestiste registris (nimetuste korrektuur, piiride ja kaitsevööndite korrastamine), samuti valmistab Muinsuskaitseamet ette ekspertiisid ja ettepanekud riikliku kaitse rakendamiseks või lõpetamiseks. Selguse loomise ja bürokraatia vähendamise eesmärgil lõpetati kaitse üle 1000 mälestisel, mis jäid kaitstuks teise mälestise lahutamatu osana, 275 ajaloomälestisest sõjahaua, mida kaitseb sõjahaudade kaitse seaduse ning 64 museaalil, mida kaitseb muuseumiseadus. Inventuuriga alustati 2023. ja see on kavas läbi viia 5 aastaga.

Vastavalt hea õigusloome tavale peab seaduse jõustumisele järgneva aja jooksul analüüsima selle rakendamist ja hindama mõju, et teha kindlaks, kas soovitud eesmärgid on täitunud. Mõju hindamiseks on vaja anda piisav aeg seaduse rakendamiseks, sest hüvitiste ja toetuste mõju ei avaldu ühe ega paari aasta jooksul. Samuti on muinsuskaitseaduse üleminekusätetega kehtestatud teatud tähtajad. Kõige pikem tähtaeg on seatud muinsuskaitsealade kaitsekordade uuendamisele, mis pidid valmima aastaks 2023, kuid on osutunud pikemaks protsessiks tänu laiemale kaasamispraktikale. Muinsuskaitseaduse muudatuste mõju hindamine viiakse läbi 2026. aasta lõpuks.

Eesmärk on restaureerida ja võtta kasutusele tühjana seisvaid või alakasutatud hooneid ning elavdada seeläbi linnasüdameid. Mitmetes kahaneva asustusega väikelinnades on samal ajal riikliku kaitse all olev väärtuslik vanalinn (muinsuskaitseala). Nende hulgas on linnu, kes soovivad oma linnaruumi tihendada just ajaloolist keskust eelisarendades ning teenuseid ja elanikke sinna koondades. Korrastatud ja kasutuses olevad kultuuriväärtusega hooned parandavad elukeskkonda, muutes seda atraktiivsemaks, ning panustavad märkimisväärselt ehitus- ja turismisektorisse ning tööhõivesse.

Kultuuriministeerium rakendas toetusmeedet Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Finantsmehhanismi programmist „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“, mis seob kultuuripärandi teiste riiklike eesmärkidega (regionaalareng, elukeskkonna parandamine, energiatarbimise vähendamine, tööhõive ja kohalik ettevõtlusaktiivsus, kestlik areng), et saavutada suurem mõju ühiskonnas. Programmi kaudu investeeriti kuni 2024. aastani 4,3 miljonit eurot väikelinnade ajaloolistesse keskustesse, kus on muinsuskaitseala. Soodustati väikelinnade ajalooliste keskuste hoonestuse korrastamist ja kohandamist uutele funktsioonidele selleks, et linnakeskusi korrastada, tihendada ja elavdada ning atraktiivsemaks muuta.

2026. aastal alustatakse projekti „Eesti riiklikult olulise kultuuripärandi kaitse süsteemi loomine ja juurutamine“ Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Finantsmehhanismi järgmise perioodi kriisivalmiduse meetmest.

Muinsuskaitse valdkonna avalikke teenuseid osutab Muinsuskaitseamet, kes nõustab mälestiste omanikke, väljastab seaduse alusel antavaid lube, eraldab toetuseid ja maksab hüvitisi, teeb järelevalvet ning peab kultuurimälestiste registrit. Kultuurimälestiste riiklik register (register.muinas.ee) on Muinsuskaitseameti hallatav register kultuurimälestiste, muinsuskaitsealade ja kultuuriväärtusega leidude üle arvestuse pidamiseks ning nende kohta informatsiooni talletamiseks. Register on nii Muinsuskaitseameti igapäevane töövahend kui ka avalik andmebaas ja teenuste osutamise platvorm. Muuhulgas on Muinsuskaitseamet riiklik kontaktasutus, kes korraldab kultuuriväärtuste ekspordi ning ELi liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist.

Kultuurimälestiste register vajab asendamist uue tänapäevase infosüsteemiga. Praeguse kultuurimälestiste registri mastaapne arendamine ei ole pikas perspektiivis enam mõistlik. Niisiis tuleb iganenud ülesehitusega monoliitne infosüsteem asendada tänapäevase mikroteenustel põhineva infosüsteemiga. Arendusprojektile eelnev analüüs tehti aastal 2025, sellele järgneb analüüsist lähtuv tööprotsesside ülevaatus ja efektiivsemaks muutmine, misjärel saab jätkata registri arendusprojekti planeerimisega.

Arenguvajadused

- Muuta senist museaalide hoiustamise korraldust, kus hoidla on iga üksiku muuseumi juures, ja rajada ühised pärandihoidlad, mis tagavad meie kultuuripärandi pikaajalise säilimise ja parema kättesaadavuse huvilistele, kulude kokkuhoiu ja väiksema keskkonnajalajälje.
- Arendada infosüsteemi MuS, et muuseumikogudele oleks veebis kiire ja mugav juurdepääs ning muuseumikogude haldamine toimuks kasutajasõbralikus infosüsteemis, mille ülalpidamine oleks kuluefektiivne.
- Suurendada Kultuuriministeeriumi asutuste remondifondi.
- Suurendada mälestistele antavaid toetusi, et tuua mälestised kriitilisest seisust välja, vajalik eelarvemaht alates 10 miljonist eurost aastas.
- Eraldada mälestistele ja muinsuskaitseala hoonetele korterelamute rekonstrueerimistoetuste taotlusvoorus eraldi rahaline jaotis, et võimaldada kaitsealustel kortermajadel, mille energiatõhusaks muutmine on tavalistest korterelamustest keerukam, taotluste konkurentsipõhiseks püsida.
- Viia läbi kultuurimälestiste nimekirja inventuur, et tagada kaitse all oleva pärandi esindusnimekirja asjakohasus. Inventuuri läbiviimisega kaasnevad Muinsuskaitseametil ajutised vajadused täiendava inimressursi ja rahaliste vahendite järele.
- Viia ellu kultuurimälestiste registri arendusprojekt.
- Luua riiklikult olulise kultuuripärandi kaitse süsteem kriisilukordadeks.

Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Rahulolu raamatukogude teenustega <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	9,74 (2025)	9,5	9,5	9,5	9,5
0-19-aastaste lugejate arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	253 796 (2024)	250 000	250 000	250 000	250 000

0-19-aastaste lugejate laenutuste arv (mln) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	2,5 (2024)	2,5	2,5	2,5	2,5
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud raamatukogu, % <i>Allikas: Raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring</i>	50 (2018)	-	-	-	-
Rahvaraamatukogutöötaja keskmise brutokuupalga suhe kõrgharidusega kultuuritöötajate keskmisesse brutokuupalka¹², % <i>Allikas: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium</i>	59 (2024)	73	73	73	73

2024. aastal oli Eestis 874 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Rahvaraamatukogusid oli 2024. aastal 480. Raamatukogude füüsilisi külastusi oli 2024. aastal 7,2 miljonit ja sellele lisaks 4,5 miljonit virtuaalkülastust. Raamatukogud on üha enam regionaalsed kogukonnakeskused, sest raamatukoguteenuseid kasutab hinnanguliselt üle 50% Eesti elanikest ning seda on kavas teha veel suuremal osal elanikest, vastavalt 2018. aastal valminud „Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuringule“, mis tõi samuti välja, et silmatorkavalt kriitiliseks osutusid uuringu tulemusena raamatukogude kommunikatsioonitegevuste vähene efektiivsus ja ettevõtete huvipuudus raamatukogudega koostööd teha. Tulevikuteenuste kontekstis selgus kasutajate suur soov kasutada raamatukogude digitaalseid väljaandeid veebis. Lisaks vajaksid lugejad uusi e-teenuseid, näiteks on soov kasutada laenutuse teenust väljaannete tellimiseks pakiautomaati või kullerteenuse vahendusel, otsida ühest e-kataloogist kõikide Eesti raamatukogude väljaandeid ning kasutada laenutamisel ja tagastamisel iseteenindust. COVID-19 kriis tõi eriti teravalt välja, et arendada tuleb rahvaraamatukogude teenuskeskkonda, tehnoloogilist võimekust ja sisu mitmekülsust, et juurutada uusi teenusmudeleid ja toetada nt õpilasi, toimetulekuraskustesse sattunud peresid, eakaid ja ka ettevõtjaid nii tasulisele infole ligipääsemisel, vaimse tervise säilitamisel, riigiteenuste kasutamisel kui igapäevase eluga toimetulemisel.

Kultuuriministeerium koordineerib Eesti raamatukoguvõrgu kui terviku arengut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ja teiste ministeeriumidega. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Kultuuriministeeriumil. Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav.

¹² Rahandusministeerium: juhid-tippspetsialistid ja muud ametid - brutokuupalk, taandatud täistööajale/
Kultuuriministeerium: kõrgharidusega töötaja kõrgharidust nõudval ametikohal miinimumpalk.

Eesti raamatukogud teevad vaatamata eri ülesannetele ja valdkondlikule kuuluvusele tihedat koostööd, sest raamatukoguteenuse eesmärk on tagada kultuuriväärtuslike väljaannete säilimine, kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada tänapäevane ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile, et seeläbi aidata inimestel orienteeruda infoühiskonnas, teadlikumalt lugeda ning elus paremini hakkama saada.

Raamatukogutöötajate järelkasv ei ole piisav, palgatase ei ole motiveeriv, mistõttu ei ole süsteemi sisenemas piisavalt võimekaid noori spetsialiste. Raamatukogutöötajate erialasesse professionaalsesse arengusse ja täienduskoolitusse ei panustata piisavalt rahalisi vahendeid. Jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb valdkonna spetsialistidele kindlustada motiveeriv töötasu ja mitmekülgne täiendõpe.

Aastal 2022. käivitati Eesti Rahvusraamatukogu innovatsiooniprojekt „Raamatud liikuma“ e „Minu raamatukogu (MIRKO)“. Projekti finantseeriti Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse innovatsiooni edendavate hangete programmist ning selle raames on loodud kaasaegne tsentraalselt toimiv logistikateenus pakiautomaati või kulleriga teavikute kätetoimetamiseks lugejatele. Tegevus on suurendanud soetatud väljaannete eksemplaride kasutust üle Eesti ja lugejani jõuab huvipakkuv raamatukogu raamat mugavalt ja kiirelt. Teenusega on 2025. aastaks ühinenud 77 raamatukogu ja laenutamiseks üle kahe miljoni väljaande, neist 99% raamatud. Raamatukogude jätkuval ühinemisel suureneb soetatud raamatute ringlus ja väljaannete kättesaadavus.

Rahvaraamatukogude teenus on küll usaldusväärne ja mitmekülgne, kuid samas pole teenus killustatuse tõttu kasutajakeskne. Samas on viimased kriisid näidanud, et riik vajab oma teenuste pakkumisel suure potentsiaaliga ja efektiivselt toimivat teenusvõrgustikku, kuid raamatukogude tehnoloogia ja keskkonnad on ajakohastamata. Rahvaraamatukogude füüsiline keskkond pole inspireeriv ega atraktiivne, sest nende ruumid ja teenuste tehnoloogiline taristu on ajast maha jäänud ega meelita uusi (sh noori) lugejaid. Kogukonnad vajavad tänapäevaseid võimalusi lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks, elukestvaks õppeks. Need keskused saavad täita peamisi kogukonnakeskuse funktsioone, sh kultuurilisi, hariduslikke, sotsiaalseid. 2025. aastal rakendati kolmandat aastat toetusmeetet „Rahvaraamatukogude arendusprojektid“ ehk rahvaraamatukogude kiirendi. Toetusmeetme eesmärk on pakkuda rahvaraamatukogudele võimalust ajakohaste ja uuenduslike lahenduste loomiseks, ruumide kogukonnategevusteks kohandamiseks, parandada raamatukogu- ja muude avalike teenuste kvaliteeti ning kättesaadavust, tõsta raamatukogutöötajate professionaalsust, arendada rahvaraamatukogude ja raamatukogude vahelist koostööd ning aidata kaasa rahvusvahelistumisele. Arenguvajadusi toetav programm loob eeldused rahvaraamatukogude reformi läbiviimiseks ja raamatukoguvõrgu ümberkorraldamiseks, et paraneks avaliku raamatukoguteenuse kvaliteet, suureneks elanike iseteeninduse võimalused ja informatsiooni regionaalne kättesaadavus.

Rahvaraamatukogu roll ühiskonnas on muutunud. Rahvaraamatukogu seaduse ajakohastamise ja muutmise eesmärk on luua rahvaraamatukogudele kesksete teenuste arendamist ning haldamist toetav üksus ja korraldada efektiivsemalt riiklikud raamatukoguteeninduse üleriigilised koordineerimisülesanded, et tagada üle-eestiline väljaannete kiire, efektiivne ja võrdne kättesaadavus, väljaannete laenutuse kasutajasõbralikkus, raamatukoguteenuse tänapäevane toimimine ja pädevad raamatukogutöötajad. Seaduse muudatused peavad andma omavalitsusele võimaluse rakendada uusi viise paindlikumaks koostööks teiste omavalitsustega ja arendada raamatukoguvõrku. Ümberkorraldused omavalitsuste tegevuses ja elanike riigisisene liikumine ning ümberasumine on toonud vajaduse muuta rahvaraamatukogude võrgu korraldust ja luua uusi koostöö- ning teenusmudeleid.

2023. aastal tõusis teavikute soetuse toetus 2 025 000 euronit ja jõudis 2007. a riiklikult teavikute soetamise toetuse tasemele, samas on raamatukogudesse soetatavate väljaannete hinnad tõusnud. 2026. aasta riiklik teavikute toetus on 1 873 750 eurot. 2023. aastal avas Eesti Rahvusraamatukogu MIRKO platvormil teise üleriigilise teenusena e-laenutuse (e-raamatud, audioraamatud, perioodika). Kasvanud on ka lugejate huvi laenutada lisaks trükistele e-väljaandeid (sh audioraamatuid). 2024. aastal kasvas e-väljaannete laenutuste arv 31% võrreldes eelneva aastaga. 2025. aastaks suurendati e-laenutuse kaudu e-väljaannete kättesaadavuse tagamiseks ette nähtud eelarvet 192 000 eurolt 242 000 euronit. 2018. aasta ärianalüüsi andmetel on potentsiaalseid e-väljaannete lugejad üle Eesti kokku 518 500 (61% kõigist lugejatest), kellest aktiivseid lugejaid ca 300 000. Erilist tähelepanu vajab laste- ja noortekirjanduse ning lõimumise toetamiseks erinevate väljaannete (sh e-väljaannete) valiku suurendamine. Trükiste eelarve vähendamine ja hinnatõus on vähendanud väljaannete soetamist raamatukogudesse ja seetõttu pole nt laste ja noorte lugemise edendamiseks trükised piisavalt kättesaadavad.

Valdkonnas on kasutusel eri raamatukogusüsteemid ja tarkvaraplatvormid (nt kolm e-kataloogi – ESTER, URRAM ja RIKS), mis ei ole omavahel ühilduvad. Ükski praegusest kolmest Eestis kasutusel olevast raamatukogusüsteemist ei ole kestlik, sest nende vahendusel pakutavad teenused on killustatud ega vasta raamatukogude kasutajate ootustele. Samuti tähendab mitme süsteemi ülalpidamine kulude ebaefektiivset kasutamist ja erinevate tööprotsesside dubleerimist. Konsolideerides kolme raamatukogusüsteemi teenused ühte süsteemi arendatakse välja kasutajate ootustele ning raamatukoguteenuste kvaliteedi nõuetele vastav väljaannete kättesaadavuse võimekus. Ühine raamatukogusüsteem on vajalik, et tagada veebist kasutajasõbralik, kiire ja mugav juurdepääs Eesti raamatukogude ressursile. Selle haldamine peab toimuma nii lugejale kui töötajale süsteemis, mille ülalpidamine on konsolideeritud ja kuluefektiivne. Lõpeb andmete tootmise dubleerimine, säästetakse ca 2/3 täna kuluvast ressursist – personali kokkuhoid - ning hoitakse kokku infosüsteemide ülalpidamis- ja arenduskuludelt.

Eesti Rahvusraamatukogu kui avalik-õigusliku asutuse ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus ning parlamendi- ja teadusraamatukogu ülesannete täitmine. Rahvusraamatukogu koordineerib ja nõustab Eesti raamatukogusid ning on oluline kultuurikeskus. Rahvusraamatukogu on ühtseks väljaannete säilituseks emplaride keskuseks nii loovutajatele kui säilitajatele ja on Eestis ainus Eesti digitaalsete väljaannete säilitaja. Riiklikult olulist kultuuripärandit ehk ajaloo- ja kultuuriväärtuslike väljaandeid (sõltumata nende vormist) on Rahvusraamatukogu kohustatud säilitama pikaajalist säilimist tagavates tingimustes. Pärandi säilitamine hõlmab ka tegevusi nagu hoidmine, konserveerimine, arhiveerimine, digiteerimine jms. Rahvusraamatukogu hoone renoveerimise ja selle käimasoleva sisustamise eesmärk on olemasolevate funktsioonide (raamatukogu kui töö- ja õpikeskkond, Eesti väljaannete pikaajaline säilitaja ja kultuurikeskus) arengu ja jätkusuutlikkuse tagamine. Lisanduvad tänapäeva raamatukogule kui õpikeskkonnale ja kultuurikeskusele vajalikud funktsioonid. Rahvusraamatukogu renoveerimise käigus paigutus ka Rahvusrhiivi Tallinna osakond ja hoone sisustamisel paigutub Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Pimedate Raamatukogu tegevus Rahvusraamatukogu hoonesse, mis toetab riigivalitsemise reformi sihte. Kahe asutuse tegevuse ja ühe olulise teenuse ühitamisega Tallinnas saavutatakse mõjusam ja tõhusam riigi ülesannete täitmine, kvaliteetsem avalike teenuste pakkumine ja paindlikum töökorraldus.

Alates 2023. aastast on Rahvusraamatukogu ülesanneteks ka endised Eesti Hoiuraamatukogu ülesanded: säilitada üleriigilist vähekasutatavate võõrkeelsete trükiste hoiukogu, vahendada vahetuskogu teavikuid organisatsioonidele üle Eesti ning teenindada nägemispuudega ja lugemishäirega või selle temaatika vastu huvi tundvaid lugejaid. Nimetatud sihtrühmale on praegu Eesti Pimedate Raamatukogust kättesaadav ainult väike osa Eesti Rahvusraamatukogu kogudes leiduvast uuemast eestikeelsest digiainesest. Eesti Rahvusraamatukogule üle antud hoiuraamatukogu ja pimedate raamatukogu ülesannetega seotud teenuste innovatsiooni ja sidususe arenduse toetamine on jätkuvalt oluline, et tagada kvaliteetselt toimiv üle-eestiline väljaannete ringlus ja erivajadustega inimeste ligipääs suuremale hulgale säilitatavale informatsioonile, sh digikujul. Pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu integreeritakse MIRKO e-laenutuskeskkonna teenusega, et vähendada erinevaid teenuskeskkondi. Jätkusuutliku ühtse e-väljaannete laenutusteenuse järjepideva arendamisega suureneb regionaalne informatsiooni kättesaadavus, ligipääsetavus ning raamatukoguteenuse üldine kvaliteet kogu Eesti elanikkonnale, sh väljaspool Eestit.

Rahvaraamatukogud on kohaliku omavalitsuse asutused, mille tegevust toetab Kultuuriministeerium. Rahvaraamatukogude tööd reguleerib rahvaraamatukogu seadus ja koostööd koordineerivad Kultuuriministeeriumi juures tegutsev Rahvaraamatukogude Nõukogu, maakonnaraamatukogud, Eesti Rahvusraamatukogu, MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ning MTÜ Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium.

Arenguvajadused

- Ajakohastada rahvaraamatukogu seadus ja sellega seonduvalt teised seadused ning määrused.
- Luua raamatukogude arendusüksus, mille ülesanded on suurendada valdkonna võimekust ja algatada, koostada ning läbi viia suuremamahulisi projekte (nt raamatukogude andmekogu), aga koordineerida ka täienduskoolituse programme.
- Suurendada riigieelarvest toetusmeetme mahtu rahvaraamatukogude füüsilise ruumi ja teenuskeskkonna ajakohastamiseks, tehnoloogiliste vahendite soetamiseks ning töötajate pädevuste suurendamiseks.
- Algatada raamatukogude digipöörde läbiviimiseks projektid, mis on tehnoloogiliselt uuenduslikud ja panustavad protsesside automatiseerimisse ning toetavad kasutajakeskseid teenuseid. Sh luua automaatse märksõnastamise ja kataloogimise kratt, et tehisintellektiga automatiseerida digitaalsete väljaannete kirjeldamist, mis vähendab oluliselt käsitööd ja rakendada "Raamatukogu juhtimistöölaud", et automatiseerida raamatukogude andmete kogumist.
- Viia läbi e-kataloogi arendus ja raamatukogusüsteemi detailanalüüsi alusel ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi hange, mis on raamatukogude valdkonna riiklike ülesannete ümberkorraldamise eelduseks.
- Parendada kultuurile ligipääsetavuse suurendamiseks vaegnägijate lugemisvõimalusi, arendades ka Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR ja pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu tehnilist koosvõimet.
- Suurendada nii rahvaraamatukogude väljaannete kui ka e-väljaannete ja audioraamatute soetuse toetust. Toetuse suurendamine edendab lugemist ja eestikeelse kirjanduse väljaandmist ning kättesaadavust.
- Viia läbi Eesti Rahvusraamatukogu hoone sisustamine, et pakkuda kasutajatele mitmekülgseid teenuseid ja tagada nii inimeste kui kultuuri- ja ajalooväärtusega säilitatavate väljaannete (sh digitaalsete) nõuetekohane turvalisus.
- Eesti Rahvusraamatukogu äriteenuste taristu haldamine ja asendamine.

Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: noorte laulupeol / noorte tantsupeol¹³ <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	779/439 (2023)	-	-	800/500	-
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: üldlaulupeol/ üldtantsupeol¹⁴ <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	1091/721 (2025)	-	-	950/650	-
Vaimse kultuuripärandi kannete arv Eesti nimistus <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	229 (2024)	240	250	260	270
7- 26-aastaste laste ja noorte suhtarv rahvakultuuri harrastajate üldarvust, % <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	58 (2024)	59	59	59	59
Harrastuskollektiivide juhendajate, käsitöövaldkonnas tegutsejate, kultuurikorraldajate (rahvakultuuri valdkonnas) kutsekvalifikatsiooniga inimeste arv <i>Allikas: SA Kutsekoda</i>	2480 (2024)	2490	2500	2510	2520

¹³ Näitaja tuuakse välja aasta kohta, millal vastav sündmus toimub.

¹⁴ Vt eelmine märkus

Eesti rahvakultuuri tugevus on rikkalik pärand ja inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena. Vaimse kultuuripärandi väärtustamiseks rakendatakse seitset piirkondlikku toetusmeetmet. Lisaks toetatakse toetusmeetmete kaudu muidki olulisi vaimse kultuuripärandiga seotud tegevusi ja väiksemaid valdkondlikke või piirkondlikke institutsioone. Alates 2010. aastast on avatud Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistu, kuhu kogukonnad saavad esitada enam kui kahe inimpõlve vanuseid elavaid traditsioone, kombeid ja tavasid.

UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kantud Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupeo traditsioon, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo ning Vana-Võromaa suitsusauna traditsioon. 2021. aasta lõpus kanti haabja ehitamine ja kasutamine Soomaal UNESCO kiireloomulist kaitset vajava vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. 2024. aasta lõpus kanti UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja Mulgi pudru valmistamise ja söömise traditsioon ning koostöös Ukrainaga pössanka lihavõttemunade värvimise traditsioon. 2025. aastal esitas Eesti taotlusena mardi- ja kadrisandiks käimise traditsiooni UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Otsus nimekirja kandmise kohta tehakse UNESCOs 2026. aasta detsembris.

2024. aastal osales alaliselt tegutsevates kollektiivides 78 566 harrastajat. Minemaks lähiaastatel üle tulemusele orienteeritud rahastamismudelitele on vaja koguda statistikat, hinnata ja analüüsida regulaarset valdkonna olukorda. Praegu on valdkondliku statistika kogumine piiratud, sest Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt hallatava andmekogu ning Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA poolt hallatava registri arhitektuurid on vananenud. Seetõttu on valdkonnale oluline viia läbi nimetatud andmekogu ja registri ühildamine ning neile uue tehnilise aluse loomine. Uue lahenduse eesmärk on vältida andmete dubleerimist ning anda võimalus andmete sisestajatele teha seda vaid ühes kohas. Uus andmekogu peaks valmima 2026. aastal.

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine, nagu ka laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkuse kindlustamine. Rahvakultuuri valdkonna üleeestilisi tegevusi juhivad või koordineerivad Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA ning riigi partneritena seitse valdkondlikku rahvakultuuri keskseltsi. Viimaste puhul on alates 2025. aastast rakendatud toetuse eraldamisel riigi ootustest, mis tulenevad arengukava kultuur 2030-st.

Rahvakultuuri valdkonna olulisteks toetajateks on Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapital ja 15 maakondlikku ekspertgruppi.

Rahvakultuuri valdkonna riiklik kompetentsikeskus on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kes koondab erialast informatsiooni, teeb koolitusi ning nõustab ja toetab rahvakultuuriga tegelevaid organisatsioone ja inimesi. Eesti Rahvakultuuri Keskuses töötab igas maakonnas rahvakultuurispetsialist, kelle peamised ülesanded on hallata rahvakultuurivaldkonda ja kureerida üleriigilisi rahvakultuuriüritusi (laulu- ja tantsupeod, folkloorifestivalid).

Laulu- ja tantsupidusid korraldab Kultuuriministeeriumi asutatud Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA (ELTSA). ELTSA on ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeetme rakendusasutus. 2023. aastal toimus XIII noorte laulu- ja tantsupidu "Püha on maa" ning 2025. aastal toimumas XXVIII laulupidu ja XXI tantsupidu "Iseoma." Samuti on alanud ettevalmistused 2028. aastal toimuva üld- ja noorte laulu- ja tantsupeo korraldamiseks.

Kollektiivide juhendajate alatasustamise, liikumise jätkusuutlikkuse tagamise ning teiste kaasnevate probleemide lahendusena käivitati 2021. aastal laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetusmeede, mille rakendusametuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivjuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus. Lähiaastate tähelepanu all on toetuse võimaluste loomine uutele liitujatele, kes on valmis tööandjatena liituma kollektiivide juhendajate tööjõukulu toetusmeetmega. 2024. aastal käivitus uus toetusmeede „Maakondlike ja maakondade ülest laulu- ja tantsupidude toetamise tingimused ja kord“, mis on veel üheks meetmeks laulu- ja tantsupeo liikumise jätkusuutlikkuse kindlustamiseks.

Arenguvajadused

- Luua ühtne rahvakultuuri andmekogu, et hinnata valdkonnas toimuvaid protsesse, saada statistilisi näitajaid ning teostada valdkondlikke analüüse. Loodav andmekogu on oluliseks töövahendiks laulu- ja tantsupidude ettevalmistamisel ja korraldamisel.
- Jätkata koostööd Tallinna Linnavalitsusega tänapäevaselt korraldatud ja heade tingimustega taristu loomiseks nii esinejatele kui ka publikule Tallinna lauluväljakul.

Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine

Eesmärk: Kultuuri, sh loomeettevõtluse, toetamise ja loomepotentsiaali rakendamise kaudu on loodud eeldused Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus töötaja kohta <i>Allikas: Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus</i>	23 000 (2019)	-	-	25 000 (2027)	-
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suuruselt, % <i>Allikas: Andmekogud DIGAR ja MuS</i>	56 (2024)	57	59	61	65

Meetme raames toetatakse Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas vajalikke tegevusi ja projekte, rakendatakse loomemajanduse, digiteerimise ja rahvusvahelistumise toetusi ning kultuurivaldkonna teadus- ja arendustegevusi.

Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digiteerimine

Eesmärk: Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Pikaajalise säilimise digitaalarhiivide maht (TB) <i>Allikas: Rahvusraamatukogu, Rahvusarhiivi, MuSi ja ERRi digitaalarhiiv</i>	17 992 (2024)	19 855	20 993	22 130	23 230

Nii „Kultuuri arengukava 2021-2030“ kui ka teised arengukavad on seadnud eesmärgiks väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimise ning vajaduse tagada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavus ja pikaajaline säilivus.

Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandi objekti, kuid 2018. aastaks oli sellest digitaalsena kättesaadav vaid 10%. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimise raames digiteeriti dokumente, trükiseid, esemeid, filme ja fotosid. Kokku viidi ellu 13 kultuuripärandi digiteerimise projekti. Lisaks olid tegevuskava osaks taristu analüüsi- ja arendusprojektid. Arendati muuseumide Infosüsteemi MuS, toimus Eesti Rahvusringhäälingu ja Rahvusrhiivi lindirobotitel paiknevate arhiivide teises geograafilises asukohas asuvate peeglite tehniline ühendamine, Eesti Rahvusraamatukogu avas üleriigilise e-väljaannete laenutuse platvormi. Analüüsides viidi läbi „Pikaajalise säilitamise arhitektuuri ärianalüüs“, „Autoriõiguse ja litsentside õiguslik analüüs“ ning „Digitaalse kultuuripärandi kättesaadavaks tegemise analüüs“.

Tegevuskavas seatud eesmärk täideti. 2023. aasta lõpuks oli digitaalsena kättesaadav 42% Eesti mäluasutustes olevast kultuuripärandist. Tegevuskava eelarveks kujunes 9,7 miljonit eurot, millest 6,9 miljonit eurot saadi toetusena Euroopa Regionaalarengu Fondist. Digiteeritud pärand on kõigile huvilistele kättesaadav läbi valdkondlike digitaalarhiivide ja portaalide.

Kultuuripärandit digiteerivad asutused lähtuvad töövoo planeerimisel oma ressursist ja konkreetse asutuse kollektsioonide vastu üles näidatud huvist. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskavaga seati riigi üldised prioriteedid kultuuripärandi digiteerimisel ning pandi alus valdkondade vahelisele koostööle kättesaadavaks tegemisel ja pikaajalisel säilitamisel. Laialdane valdkondadeülene koordineeritud ja rahvusvahelistele standarditele tuginev digiteerimine aitab vältida digiteerimise ja pikaajalise digitaalse säilitamise dubleerimist, toetab koostööd ja töövoogude optimeerimist. Digitaalne kultuuripärand peab olema kasutajate vajadusi ning soove arvestades lihtsasti ligipääsetav ja kasutatav.

Tegevuskava raames digiteeritud kultuuripärandit on võimalik taas- ja riskasutada nii ärilistel kui ka mitteärilistel eesmärkidel, luues kasutusvõimalusi eri valdkondades ning digitaliseerides teenuseid – alates meedia- ja mängusektorist, loomemajandusest (nt disain, käsitöö), turismist (nt liitreaalsuse rakendused) ning lõpetades hariduse ja teadusega (õppetöö, teadus- ja uurimistegevusega seotud infosisu, innovaatiliste haridusrakenduste, digiõpikute jms teostamine, kultuuriajaloo uurimine uute digitaalsete meetoditega), mis omakorda suurendab kasutajate rahulolu erinevate (e-)teenustega ning tõstab Eesti konkurentsivõimelisust.

„Kultuuripärandi digiteerimine 2018-2023“ tegevuskava on pärandivaldkonna edulugu, mis pani aluse tugevale mäluasutuste vahelisele koostööle. 2024. aastal valmis „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029“. Uue tegevuskava eesmärgid ja sihid sõnastas Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu ning selle ettevalmistamisse panustasid ka lõppenud tegevuskavas aktiivselt osalenud mäluasutused, Muinsuskaitseamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Uue tegevuskava eesmärk: Eesti kultuuripärand on kõigile huvilistele digitaalsena kättesaadav, mugavalt kasutatav ning turvaliselt säilitatud.

Uue tegevuskava kolm alameesmärki:

- Arendame kultuuri kättesaadavust, et see oleks elavas kasutuses ja inimestele oluline.
- Jätkame pärandi massdigimist koordineeritult ja lähtuvalt kasutajate huvidest.
- Tagame pärandi säilimise tulevastele põlvetele, olenemata kriisidest maailmas.

„Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029“ sihiks on teha 2029. aastaks digitaalselt kättesaadavaks 55% Eesti mäluasutustes (muuseumides, raamatukogudes ja arhiivides) talletatavast kultuuripärandist ning 21% prioriteetsetest kinnismälestistest 3D-formaadis, parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust kasutades innovaatilisi lahendusi ja tehnoloogiaid ning jätkata mäluasutuste koostööd pikaajalise digitaalse säilitamise taristu arendamisel, sh riigipiiri üleselt. Lisaks dokumendi-, trükise-, foto- ja filmipärandi 2D digiteerimisele alustatakse koordineeritult ka kinnismälestiste ja esemepärandi 3D digiteerimist.

Tegevuskava fookuses on digipärandi kasutaja. Varasemast enam keskendutakse digipärandi kättesaadavuse parandamisele ja kasutatavuse suurendamisele. Digipärandi väärindamine ja uute kasutusviiside väljatöötamine toetab kultuuri- ja majanduskeskkonda ning aitab kaasa Eesti identiteedi elujõulisena püsimisele. Näiteks jätkub Muuseumide Infosüsteemi MuS arendamine ning algab rahvakultuuri andmekogu arendamine, Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR saab uue kasutajakeskkonna ja luuakse võimalused digipärandi uurimiseks, rikastamiseks ning taas- ja ristkasutamiseks. Veel arendab Eesti Rahvusraamatukogu välja automaatse märksõnastamise ja kataloogimise krati ning raamatukogude juhtimistöölauda. Lisaks hangib ja juurutab rahvusraamatukogu ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi. Tegevuskava kavandatud eelarve on 20,6 miljonit eurot.

Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele. Digitaalse kultuuripärandi koordineeritud pikaajaline säilitamine, sh väljaspool Eestit on eriti oluline Eesti kultuuri säilimiseks julgeolekukriisides või õnnetuste puhul. Ettepanekuid pikaajalise digitaalse säilitamise korraldamiseks ja rahastamiseks on teinud kultuuriministri nõuandev kogu - Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu. Nõukogu ettepanekutest lähtuvalt lisati 2023. aastal Kultuuriministeeriumi algatusel Eesti Euroopa Liidu poliitika 2023–2025 prioriteetide hulka eesmärk tegutseda selle nimel, et Euroopa Liidus loodaks kõigile liikmesriikidele võimalus digitaalse kultuuripärandi säilitamiseks ka väljaspool liikmesriiki. Kultuuriministeerium viis läbi esmase kaardistuse liikmesriikide seniste praktikate ja plaanide väljaselgitamiseks ning kutsus Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu juurde kokku digisäilitamise töörühma. 2025. aastal kujundati Eesti seisukohad digitaalse kultuuripärandi pikaajalise säilitamise korraldamiseks väljaspool riigipiiri Euroopa Liidus. Eesti seisukohad esitati Euroopa Komisjonile ning tutvustati liikmesriikidele. Eesti ettepanekud leidsid laialdast toetust ning nendest lähtuvalt kutsus Euroopa Komisjon kokku vastava töörühma, kus üleeuroopalise digitaalse kultuuripärandi pikaajalise säilitamise võimalikkust 2026. aastal analüüsitakse ning vastavat lahendust kavandatakse. Töörühma veab eest koos Euroopa Komisjoniga Kultuuriministeeriumi ekspert.

Uue ja aina olulisemana teemana tuleb ka Eestil asuda tegelema 3D digiteerimise teemaga lähtuvalt sellekohasest Euroopa Komisjoni soovitusel, mis seab konkreetsed eesmärgid kultuuripärandi, sh ehituspärandi digiteerimiseks 3D formaadis. Kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digimise kriteeriumite kokku leppimiseks, tehniliste tingimuste välja töötamiseks ning 3D-mudelite kättesaadavaks tegemise ja pikaajalise säilitamise lahenduste leidmiseks teostati 2025. aastal kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digimise analüüs ning kavandati digiteerimisprojektid.

2023. aasta kevadel kutsusid Euroopa Komisjon ja Europeanana ellu Twin it! kampaania, mille raames kutsuti liikmesriikide kultuuriministeeriume üles 3D digiteerima ühe kultuuriväärtusliku objekti ja esitama selle Europeanasse. Üleskutse tulemusel sündis üleeuroopaline sümboolne ja kõrge kvaliteediline 3D digiteeritud pärandi kollektsioon. Kampaania eesmärgiks oli näidata, kui heal tasemel ja innovaatiline on liikmesriikide kultuuripärandi valdkond ning kuidas saab digitaalset kultuuripärandit väärindada. Kultuuriministeerium koos Muinsuskaitseametiga valis 3D digiteerimiseks välja Tartu Tähetorni, mis ühena kahest Eesti kultuurobjektist kuulub UNESCO maailmapärandi nimekirja. 2025. aastal kuulutas Euroopa Komisjon välja Twin it! II kampaania, mille raames tellis Muinsuskaitseamet 18. sajandist pärit vee all paikneva laevavraki 3D digiteerimise.

Esimesed museaalide ja kinnismälestiste 3D digiteerimise projektid "Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029" raames algavad 2026. aastal ning neid rahastatakse Norra ja Euroopa finantsmehhanismist rahastatava kriisivalmiduse programmist.

Arenguvajadused

- Viia ellu üleriigiline visioon kultuuripärandi valdkondadeüleseks koordineeritud digiteerimiseks ja pärandi kättesaadavuse parandamiseks alates 2024. aastast. Uue tegevuskava alamtegevused aitavad ressursisäästlikult digiteerida erinevate valdkondade kultuuripärandit tervikuna ning teha 2029. aastaks Eesti mäluasutuste kogudes olevast kultuuripärandist digitaalselt kättesaadavaks 55% ning prioriteetsetest kinnismälestistest 3D-formaadis 21%.
- Täiendavalt rahastada kinnismälestiste ja esemepärandi 3D-digiteerimist, mis võimaldab kultuuripärandit oluliselt paremini dokumenteerida, säilitada, tutvustada ja uurida.
- Arendada olemasolevate digitaalset kultuuripärandit vahendavate keskkondade funktsionaalsust ja kasutajakogemust, hankida ja arendada uusi andmekogusid ning automatiseerida protsesse, et parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust ja soodustada selle (taas)kasutust lähtudes kasutajate ootustest, kaasaegse disaini ja ligipääsetavuse põhimõtetest ning tehnoloogia arengust.
- Töötada Euroopa Liidu tasandil koostöös liikmesriikidega välja ühine piiriülese digipärandi säilitusteenuse eesmärgiga tagada unikaalse digipärandi ja sellega seotud infosüsteemide jätkusuutlik pikaajaline säilimine ning tagada võimekus prioriteetseid digipärandiga seotud teenuseid käivitada ja pakkuda väljaspool oma riigipiiri EL-is.
- Kavandada ja välja töötada lahendus Eesti digipärandi säilitamiseks väljaspool riigipiiri seni, kuni EL tasandil veel riigipiiriülese säilitamise lahendust ellu rakendatud pole. Võimalusel kujundada Eesti lahendus üle-euroopalise teenuse osaks.

Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine

Eesmärk: Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ning Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare, riikide arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	25 (2024)	25	25	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Eesti huvid on kaitstud (2024)	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

Kultuuriministeeriumi ülesanne on edendada ja toetada Eesti kultuuri rahvusvahelistumist, arendada riikidevahelisi kultuurisuhteid ja -diplomaatiat, osaleda kultuuripoliitika kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides ning toetada neid eesmärke elluviivaid valdkondlikke organisatsioone.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli lisaks nimetatuile on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesanne on aidata kaasa tugeva rahvusvahelistumise võimekusega Eesti loovisikute ja kultuurivaldkonnas tegutsevate organisatsioonide jõudmisele rahvusvahelisele areenile ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja eesti kultuuri maailmas. Kultuuriesindajad töötavad Eesti saatkondade juures Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis ja Londonis, aga ka USA kultuurielu keskuses New Yorgis, kus Eestist lähetatud esimene erialadiplomaat alustas täiskohaga tööd alates 1. jaanuarist 2025.

Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuuri koostöölepped ligi 50 riigiga. Uusi koostööleppeid või nende aluseid koostatavaid programme sõlmitakse vaid erilise vastastikuse huvi korral või riikidega, kellega koostöö edendamise eeldus on leping, mis võib hõlmata ka kultuuri ja sporti. Samuti osaleb Eesti paarikümnes rahvusvahelises organisatsioonis, foorumis või koostööprogrammis, uute liitumiste puhul kaalutakse valdkondlikke sisulisi vajadusi ja liitumisest tulenevat eeldatavat majanduslikku mõju pikemas perspektiivis.

Eestis on kultuurivaldkonna välissuunalise suhtluse peamised koordineerijad ja toetuste andjad Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, koordineerijatena ka kultuuri- ja loomevaldkondade arenduskeskused. Koostöös Välisministeeriumiga koordineeritakse rahvusvahelise koostöö olulisi küsimusi nagu Ukraina toetamine või muud aktuaalsed valdkondade ülesed protsessid. Tihendatud on valdkondlikku suhtlemist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse ja saatkondadega, et tugevdada strateegiliste eesmärkide elluviimist.

Rahvusvaheliste projektide jaoks antakse toetusi riigieelarvest nii loovisikutele kui ka organisatsioonidele ning valdkondlikele arenduskeskustele. Riik toetab projekte, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuurieksporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ning võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks rahastab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte. Euroopa Liidu programmi „Loov Euroopa“ rakendamiseks sõlmitakse lepinguid Euroopa Komisjoniga ja programmi Eesti infopunktidega. Eesti kultuurivaldkonna organisatsioonid on rahvusvaheliselt hinnatud professionaalid, kes osalevad "Loova Euroopa" kultuuri alaprogrammi projektides partnerite ja projektijuhtidena.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on iseseisvaid ülesandeid täitva struktuuriüksusena UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon (UNESCO ERK), mille peamiseks ülesandeks on koostöö koordineerimine UNESCO sh selle võrgustike ja partnerite ning Eesti riigiasutuste, kohaliku omavalitsuste üksuste, muude organisatsioonide ja isikute vahel eesmärgiga kaitsta Eesti huve UNESCOs ning luua huvitatutele Eestis võimalusi olla seotud UNESCO tööga.

Arenguvajadused

- Jälgida valdkondlikke suundumusi ja üldist rahvusvahelist olukorda, olla vajadusel endiselt valmis kultuuri rahvusvahelistumise ja multilateraalse rahvusvahelise koostöö põhimõtteid uuendama.
- Suurendada Eesti nähtavust ja kohalolu rahvusvahelistel suursündmustel (valdkondlikud messid, kontaktüritused, visiidid, esitlusfestivalid jne) ning osalemise järjepidevuse tagamine.

- Järgepidevalt analüüsida programmi tegevuste ja teenuste rahastamist, et need oleksid selges kooskõlas ministeeriumi valdkondlike eesmärkide ja ambitsioonidega. Leida täiendavaid mooduseid, kuidas tõsta kultuuri ja loomingu kaudu Eesti rahvusvahelist nähtavust ja mainet, kasutades selleks maksimaalselt ära juba olemasolevaid toetusmeetmeid.
- Arendada kultuuriesindajate võrgustikku, nii et kultuuriesindajal New Yorgis kujuneks kiire ja sujuv sisseelamine sihtriigis ja maksimaalne kasutegur kummagi riigi loomesektorile, tagada võimaluste piires juba loodud koostöösuhete hoidmine Rootsis.
- Võimestada ja nõustada Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ omaosaluse voorus osalevaid ja projektis olulist rolli kandvaid Eesti partnereid.
- Jätkata Ukraina kultuurivaldkonna toetamist, jagada Eesti kultuurikorralduslikke praktikaid, kultuuripoliitika väljatöötamise kogemusi ning toetada kultuuriprojekte, mis rikastavad kahe riigi koostööd ja annavad tuge agressori all kannatava Ukraina loomesektorile, sh pärast sõja lõppu, ülesehitamisperioodil.
- Toetada Euroopa Nõukogu kultuuriteede võrgustikuga liitumisest tekkivate võimaluste rakendamist, et Eesti rikkalik kultuuripärand leiaks tutvustamist ja veelgi enam väärtustamist ning kasvaks kultuuriturismi potentsiaal.
- Edendada koostööd EIS-iga Eestist UNESCO võrgustikke ja nimekirjadesse kuuluvate nähtuste ja paikade turismipotentsiaali suurendamiseks.
- Koostöös partneritega panustada UNESCO liinis ÜRO kestliku arengu ja Eesti arengukoostöö eesmärkide elluviimisesse, sh Aafrika suunal.
- Teha ametkondlikku koostööd kandidaatide esitamisel rahvusvaheliste organisatsioonide valitavatesse kehamitesse ning rakendada ministeeriumi ja haldusala rahvusvahelist personalipoliitikat, et Eesti huvide esindamine oleks tagatud ekspertiisi jagamise kaudu ning Eesti rahvusvahelise maine edendamine karjääri toetamise teel rahvusvahelistes organisatsioonides (eriti Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu ja UNESCO).

Tegevus 3.3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine

Eesmärk: Teadmispõhise kultuuripoliitika kujundamine. Kultuuripärandi uurimiseks ja kultuuri arenguks vajaliku teadmistebaasi ning teadlaste järelkasvu tagamine.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste osakaal minimaalse hindamisläveni ületanud taotlustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Kultuuri TA-programm: rahastati 56% kõigist laekunud taotlustest. Loovuurimus: rahastati 38% hindamisläveni ületanud taotlustest (2024)	Ei lange alla 20%			

Kultuuriministeerium on alates 2022. aastast võtnud suuna laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele, arvestades valdkondadevahelist tasakaalu. Alates 2022. aastast on läbi viidud loovuurimuse taotlusvoor. 2023. aastal toimus esimene "Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi taotlusvoor", mille rakendusasutuseks on Eesti Teadusagentuur. 2024. liigub ka loovuurimuse taotlusvooru läbiviimine Eesti Teadusagentuuri alla, kuhu on koondunud kompetents teadusuuringute taotlusvoorude alal. Samuti kogu teadusprojektide ja uuringute menetlemine ning andmete avalikustamine ja säilitamine viiakse üle Eesti Teaduse Infosüsteemi.

Muuseumide teadus- ja arendustegevuste meetme raames on rahastatud valitsemisala asutusi, millel on põhiülesannete seas seadusest tulenev või asutaja ootustes sätestatud teadustöö kohustus. 2024. aastal eraldati täiendavat tegevustoetust teadustöö võimekuse arendamiseks viiele üleriigilise tegevusväljaga muuseumile.

2023. aastal avati Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi taotlusvoor, mille eesmärgiks on toetada kultuurivaldkonna asutuste teadus- ja arendustegevuse võimekust uuringute läbiviimisel, tõhustada interdistsiplinaarse teadus- ja arendustegevuse koostööd teadus- ja arendusasutuste ja teiste asutuste vahel, tagada kultuurivaldkonna teadlaste järelkasv, luua projektide kaudu uusi teadmisi ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade ning kultuuri ja laiemalt ka kogu ühiskonna arengusse.

Mida väiksem on riigi kultuuriruum, seda rohkem sõltub see avalikust toetusest ja erinevatest ühiskonnamuutustest. Enamat tähelepanu vajab kultuuri regionaalne kättesaadavus, laste, noorte ja erivajadustega inimeste kultuuris osalemise soodustamine ja loomevaldkondade järelkasvu tagamine. Olulised märksõnad on avalike teenuste kvaliteet ja kättesaadavus, teadmistel põhinev teenuste arendamine, vajadusest tulenev seire.

Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendustegevuse tõhusamaks ning paremaks kujundamiseks tuleb tagada valdkondliku teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkus, tuvastada eesti kultuuri arengu seisukohalt täiendavat tuge vajavad uurimisvaldkonnad, rahastada teadus- ja arendustegevuse projekte, mis viivad kokku kultuurivaldkonda teiste valdkondadega ja edendavad teadmussiiret. Vajalik on osaleda rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevuste koostööprojektides, et toetada Eesti teadlaste rahvusvahelist teadus- ja arendustegevust. Jätkuvalt on oluline viia valdkondlikke rakendusuringuid, et kujundada ja rakendada valitsemisala poliitikaid ning teostada seiret.

Arenguvajadused

- Rakendada edukalt loovuurimuse toetusmeedet ning tõsta selle teaduslikku taset.
- Käivitada Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm ning tagada programmi eesmärgipärasus ja jätkusuutlikkus.
- Luua stabiilsed arenguvõimalused teadustöö kohustusega asutustele kultuurivaldkonnas.
- Viia Kultuuriministeeriumi haldusalas valdkondlik teadus- ja arendustegevus eesmärgipärasemaks ja süsteemsemaks, et valdkondlik TA-tegevus oleks jätkusuutlikult ning terviklikult juhitud.

Tegevus 3.4. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Möödiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2026)	Sihttase 2 (2027)	Sihttase 3 (2028)	Sihttase 4 (2029)
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv (kumulatiivne 2023-2029, unikaalsed ettevõtted) Allikas: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	762 (2024)	750	800	1000	-

Loomemajandus on majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel, kus teenitakse müügitulu ja luuakse töökohti intellektuaalse omandi loomise ja vahendamise abil ning kus ettevõtjast loovisikud on protsessides kesksel kohal. Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega. Vastavat meedet rahastatakse Euroopa Regionaalarengu fondist ning see lähtub Eesti pikaajalisest strateegiast „Eesti 2035“, „Kultuuri arengukavast 2021-2030“ ning ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskavast. Loomemajanduse arendamise meetme rakendusüksus ja elluviija on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.

Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate loovisikute, loomeettevõtjate ja organisatsioonide suutlikkus muutlikes oludes toime tulla ja võimekus turutingimustes iseseisvalt tulu (sh ekspordi müügitulu) teenida peab kasvama. Senised äri- ja tegevusmodelid vajavad muutmist ja kaasajastamist, ettevõtete ja organisatsioonide terviklik areng loob eeldused kestlikkuseks, toote- ja teenusearendus vajab senisest rohkem ja pidevat tähelepanu, uudsete tehnoloogiate ja IT lahenduste kasutuselevõtt ning tehisaru võimaluste rakendamine on vältimatu. Loovust kui kompetentsi on võimalik kasutada ühiskonna väljakutsete lahendamiseks eeldusel, et osatakse teha õigeid väärtuspakkumisi. Projektipõhine rahastus soosib ettevõtete ja organisatsioonide lühiajalisust, finantsvõimekus on madal ja investoritele ning kaasrahastajatele seega mitteatraktiivne. Ettevõtete ja organisatsioonide kestlikkuse ning finantssuutlikkuse tagamiseks peab kogu kultuuri- ja loomesektori valmisolek erinevate finantsinstrumentide (sh garantiimeetmete) kasutamiseks ja erainvesteeringute kaasamiseks suurenema. Selle eelduseks on äri- ja tegevusmodelite kohandamine. Eesti toodete ja teenuste ekspordile aitab kaasa riigi parem tuntus maailmas ja positiivne kuvand ning selles on kultuuri- ja loomesektoris tegutsejatel kanda muuhulgas strateegiline oluline roll. Sektori konkurentsivõime suurendamiseks nii sise- kui välisturul on vajalik ettevõtete ja organisatsioonide süsteemne ja järjepidev koostöö ning valmisolek teha strateegilist koostööd teiste sektorite ettevõtete ja organisatsioonidega.

Ettevõtlusega alustamise tugisüsteem toimib, kuid tugiteenuste kvaliteet ja regionaalne kättesaadavus ning teenuste vastavus eri arenguetappides (eelkõige kasvufaasis) olevate loomeettevõtjate vajadustele vajab pidevat tähelepanu. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse ettevõtluse ja regionaalarengu tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete tõhusus ning koosmõju.

Loomemajanduse edendamise tegevused ja meetmed on olnud rahastatud Euroopa Liidu vahenditest. EL 2021-2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes

töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Meetme eesmärk on tõsta kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtjate ja organisatsioonide ettevõtlus- ja juhtimissuutlikkust, rahvusvahelist konkurentsivõimet ning suurendada sektori innovatsioonivõimekust ja valmisolekut erainvesteeringute kaasamiseks. Meede panustab koos nelja ettevõtluse-, ekspordi-, turismi- ja regionaalarengu meetmega VKEde lisandväärtuse kasvu töötaja kohta ning meetme kaudu saab rahalist ja mitterahalist abi kokku 1 000 unikaalset ettevõtet, kellest 295 peavad saavutama lisandväärtuse kasvu töötaja kohta. Meetme eelarve on võrreldes eelneva perioodiga väiksem ning 2025. aastal seda kärbitakse kaitsevaldkonna investeeringute rahastamiseks, kuid sisaldab esmakordselt ka riiklikku kaasfinantseeringut 1 miljoni euro ulatuses.

EL 2021-2027 finantsperioodi meetmest „Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ rahastatavate tegevuste ja projektide eesmärk on siduda loomemajanduse ja sidusvaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustades uute, ambitsioonikate ja kestlike ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõstes loomeettevõtjate ekspordivõimekust ning luues teistele majandussektoritele loomemajanduse kaudu lisaväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel. Peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised äriühingust mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtted (VKE-d). Meetmes on kuus sekkumist: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide elluviimise toetamine; kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu toetamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine loomeettevõtetele; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusala teadlikkuse kasvatamine ja loomemajandusala teadmiste ning oskuste arendamine. Meetme esialgne kogueelarve perioodiks 2023-2029 oli kokku 14,29 miljonit eurot, millest 10 miljonit eurot oli Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastus, 1 miljon eurot Eesti riiklik kaasfinantseering ja vähemalt 3,29 miljonit eurot panustavad toetuse saajad ja kasusaajad omafinantseeringuna.

Loomemajanduse sektorit kaardistatakse teatud intervalliga. Viimase, 2025. aastal valminud Eesti loomemajanduse olukorra uuringu kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2023. aasta andmetel 26 600 töötajat (3,8% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 13 760 ettevõtet ja asutust (8,8% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 2,54 miljardit euro (kasv 37% võrreldes eelmise uuringuga), millest eksporditulu moodustas 567,1 miljonit eurot (kasv 62,9% võrreldes 2019. aastaga). Loomemajanduse sektoris toodetud lisandväärtus oli 2023. aastal 868,9 miljonit eurot ja see moodustas 2,3% Eestis toodetud SKP-st. Sektori peamised majandus-statistilised näitajad on perioodil 2019-2023 paranenud.

Tasub arvestada, et loomemajanduse ulatus on statistiliselt raskesti haaratav, kuna lisaks kaardistatud ettevõtetele ja asutustele tegutsevad paljud loovisikud ka teistes majandussektorites (nt IT ja tööstus) ning nende panus jääb senistes ülevaadetes sageli varju. Kuigi loomemajanduse ärimudelite selgus on viimastel aastatel paranenud, leidub valdkondi, kus tegevus ei ole ametlikult registreeritud või kajastub statistikas ebatäpselt (nt FIE-de tulu või OÜ-de tööjõukulud). 2023. aastal oli loomemajanduse sektoris lisandväärtus töötaja kohta 40 900 eurot (varieerudes oluliselt erinevate valdkondade vahel). Jätkuvalt oli oluline loomeettevõtjate ekspordipotentsiaali suurendamine ja ekspordi- ning innovatsioonivõimekuse järjepidev arendamine.

Loomemajandussektoril on oluline roll atraktiivse elukeskkonna loomisel, turismitulude suurendamisel ja digimajanduse arenemisel. Kultuuri- ja loomesektori näol on tegemist kasvava ja dünaamilise majandussektoriga, mis loob, kommertsialiseerib ja kasutab peamise müügiargumendina intellektuaalset omandit, luues seeläbi väärtust ka teistele majandus- ja eluvaldkondadele (nt turismisektorile reisimotivatsiooni pakkumise ja riigi kuvandi loomise kaudu). Kuna kohalik turg on piiratud, tuleb loovisikutel, loomeettevõtetel ja organisatsioonidel otsida järjepidevalt võimalusi rahvusvaheliselt tegutsemiseks, et teenida senisest enam tulu ka välisriikidest. Selleks peab loomeettevõtete ja -organisatsioonide strateegilise planeerimise

ning juhtimise võimekus kasvama, tegevus- ja ärimudelid võimaldama muutuste ja ebakindlusega toimetulekut ning senisest enam tuleb tegeleda toote- ja teenusearenduse ning innovatsiooniga, et reageerida kriisidele ja olukorra muutustele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Oluline on jätkata kultuuri- ja loomesektori majandusliku potentsiaali avaldumise edendamist, keskenduses innovatsiooni soodustamisele ja loomeettevõtjate rahvusvahelise konkurentsivõime, ekspordi- ja jätkusuutlikkuse kasvatamisele. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse tõhusalt toimivasse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete koosmõju.

Loomemajanduse arengut toetavad tugistruktuurid (inkubaatorid, kiirendid ja piirkondlikud ning valdkondlikud arenduskeskused) on endiselt suures osas finantsiliselt sõltuvad avaliku sektori (sh KOV-ide) toetusest ja ilma selleta hääbuvad. Samas on tugistruktuuride roll ettevõtjatele sageli ebaselge. Koostöö ja infovahetuse kaudu tuleb tagada, et kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide toetamine ning nende osalemine erinevates ettevõtetele suunatud arenguprogrammides ei oleks välistatud teistes meetmetes. Siinjuures on oluline, et sektoris tegutsejad mõistaksid erinevate meetmete eesmärgi ning hindaksid realistlikult oma suutlikkust konkreetsete meetmete tulemustesse panustamiseks.

Arenguvajadused

- Soodustada valdkondlikke, sektoriteüleseid, regionaalseid ning koostöös teadus- ja arendusasutustega elluviidavaid algatusi, mis pakuvad innovaatilisi lahendusi loomemajanduse ja loomeettevõtluse edendamiseks ning erinevate sektorite koostoime suurendamiseks.
- Leida koostöös valdkondade esindajatega täiendavaid mooduseid kultuuri ja loovuse majandusliku mõju kasvatamiseks ning kultuuri ja loomingu kaudu Eesti rahvusvahelise nähtavuse ja maine tõstmiseks.

Lisa 1. Programmi teenuste kirjeldus

Planeerimistasand	Eesmärk
Kultuuriprogramm	
Meede 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	
Tegevus: Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ning rakendamine	
Teenus: Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks ja taotlusvooru kaudu valdkonna strateegilise arengu toetamine.
Tegevus: Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Audiovisuaalpoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks audiovisuaalvaldkonnas.
Tegevus: Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Etenduskunstide poliitika rakendamine	Etendusasutuste toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna mitmekesisuse ja etenduskunstide kättesaadavuse tagamiseks.
Tegevus: Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Kirjanduspoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks kirjanduse ja kultuuriajakirjanduse valdkonnas ning kirjanikupalga rakendamine.
Teenus: Lastekirjanduse arendamine ja populariseerimine (Eesti Lastekirjanduse Keskus)	Eestis ilmuv lastekirjandus on mitmekesine žanriliselt ja sisult, lastekirjandus on sihtrühmadele tuntud ja kättesaadav, Eesti lastekirjanduse autorid on välismaal tuntud ja tunnustatud, nende raamatud ilmuvad välisriikides erinevates võõrkeeltes.
Tegevus: Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Kunstipoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks kunstivaldkonnas ja kunstnikupalga rakendamine.
Tegevus: Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	

Teenus: Meediapoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks meedia valdkonnas.
Tegevus: Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Muusikapoliitika rakendamine	Muusikavaldkonna asutuste ja partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna mitmekesisuse ja muusikaelust osasaamise tagamine.
Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	
Tegevus: Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine	
Teenus: Muuseumipoliitika rakendamine	Muuseumide ja partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks, valdkonna mitmekesisuse ja kättesaadavuse tagamiseks.
Teenus: Museaalide kogumine ja säilitamine (ERM)	Kogud täienevad vastavalt kogumispõhimõtetele, on nõuetekohaselt säilitatud ja vajadusel korrastatud ning kättesaadavad avalikkusele.
Teenus: Teadustöö (ERM)	Uurimisvaldkonna teaduspõhine lahtimõtestamine.
Teenus: Näitustegevus (ERM)	Suurendada teadlikkust kultuuripärandist hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.
Teenus: Haridusprogrammide ja sündmuste korraldamine (ERM)	Võimaldada süvendatud lisateavet ekspositsiooni kohta. Levitada ja propageerida pärand-käsitöövõtteid, luua autentseid ning rahvakultuurile tuginevaid tarbeesemeid, sh rahvariideid. Tagada pärandteadmiste ja -oskuste järjepidevus. Tagada külastajate vaimne ja emotsionaalne rahulolu mitmekülgse kultuurielamuse kaudu.
Teenus: Kultuuripärandi hoidmine ja arendamine (Võru Instituut)	Võru keele ja kultuuri väärtustamine ning kättesaadavaks tegemine, Vana-Võromaa ajaloolise pärimuse kogumine, säilitamine ja uurimine.
Teenus: Muuseumiteenus Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis	Tagada muuseumikogu säilimine ja kättesaadavus erinevatele sihtgruppidele.
Teenus: Muinsuskaitsepoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine nende põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks muinsuskaitse valdkonnas.

Teenus: Kultuuripärandi hoidmine ja arendamine (Muinsuskaitseamet)	Tagada kultuuripärandi säilimine ja kasutamine.
Teenus: Valdkonna analüüs ja teadlikkuse tõstmine (Muinsuskaitseamet)	Avalikkus hindab ja väärtustab kultuuripärandit, kultuuripärand on hoitud ja kättesaadav, aktuaalsed ja kõrge kasutusväärtusega juhendid ning metoodilised materjalid.
Teenus: Toetuste rakendamine (Muinsuskaitseamet)	Mälestiste ja muinsuskaitsealade seisukorra paranemine, muinsuskaitse ja muuseumide valdkonna arendamine.
Tegevus: Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Pikaajalise säilitamise korraldamine	Tagada Eesti Rahvusraamatukogu teenuste ja hoone toetuse kaudu Eestile oluliste väljaannete pikaajaline säilimine ning kättesaadavus.
Teenus: Regionaalse raamatukoguteenuse toetamine	Tagada rahvaraamatukogudele vajalike väljaannete olemasolu ja maakonnaraamatukogu töötajate pädevus. Partnerorganisatsioonide jätkusuutlikkuse toetamine.
Tegevus: Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Rahvakultuuripoliitika rakendamine	Partnerorganisatsioonide toetamine rahvakultuuri valdkonna tegevuste elluviimiseks.
Teenus: Rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi toetuste rakendamine (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi toetusprogrammide eesmärkide saavutamine. Rahvakultuuri keskseltside tegevuse toetamine.
Teenus: Koolitustegevus rahvakultuuri ja VKP valdkonnas (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Kutsealaste kompetentsidega kultuurikorraldajad ja rahvakultuurivaldkonna kollektiivide juhid; teadlikud vaimse kultuuripärandi kandjad.
Teenus: Valdkondlike võrgustike koordineerimine (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Vahendada ülevaatlikku ja ajakohast infot valdkonnas tegutsevate inimeste, organisatsioonide, asutuste ja sündmuste kohta ning innustada hoidma pärimuskultuuri, rahvuslike traditsioone ning vaimset kultuuripärandit. Aidata kaasa erinevate strateegiadokumentide koostamisel sisendi andmisel kultuurivaldkonnas.
Teenus: rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi andmebaasi teenus (Eesti Rahvakultuuri Keskus)	Koguda ülevaatlikku ja ajakohast infot valdkonnas tegutsevate inimeste, organisatsioonide, asutuste, sündmuste,

	pärimuskultuuri, rahvuslike traditsioone ning vaimset kultuuripärandi kohta.
Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine	
Tegevus: Kultuurivaldkonna digiteerimine	
Teenus: Digitaliseerumise poliitika rakendamine	Kultuuri- ja mäluasutuste toetamine konkurentsivõimelisuse, innovatsiooni ja digitaliseerumise arendamiseks ning populariseerimiseks.
Tegevus: Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	
Teenus: Kultuuri multilateraalne koostöö	Rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise koordineerimine.
Teenus: Kultuuri rahvusvahelistumine	Aidata kaasa Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ja tutvustamisele maailmas.
Tegevus: Kultuuri valdkondadeülene arendamine	
Teenus: Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus	Valdkondadeülese tugi- ja arendustegevuse elluviimine.
Tegevus: Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	
Teenus: Loomemajanduspoliitika rakendamine	Siduda kultuuri- ja loomesektoris olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõsta loomeettevõtete ekspordivõimekust ja jätkusuutlikkust ning pakkuda teistele majandussektoritele lisandväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel.

Lisa 2. Teenuste rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Programmi kulud	296 471 317	277 321 429	271 806 646	267 804 345
Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	159 796 416	148 549 428	147 811 408	147 762 185
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	11 181 675	10 878 905	10 919 275	11 048 575
Kirjanduspoliitika rakendamine	9 673 360	9 837 590	9 877 960	10 007 260
Lastekirjanduse arendamine ja populariseerimine	1 508 315	1 041 315	1 041 315	1 041 315
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	45 601 198	43 533 238	43 572 758	42 815 915
Etenduskunstide poliitika rakendamine	45 601 198	43 533 238	43 572 758	42 815 915
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	25 032 557	21 176 021	21 226 271	21 389 661
Audiovisuaalpoliitika rakendamine	25 032 557	21 176 021	21 226 271	21 389 661
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	18 748 292	18 421 060	18 471 310	18 634 700
Muusikapoliitika rakendamine	18 748 292	18 421 060	18 471 310	18 634 700
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	11 527 457	6 824 937	6 876 037	7 032 367
Kunstipoliitika rakendamine	11 527 457	6 824 937	6 876 037	7 032 367
Arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ning rakendamine	3 249 659	3 364 689	3 395 179	3 490 389
Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika rakendamine	3 249 659	3 364 689	3 395 179	3 490 389
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	44 455 578	44 350 578	43 350 578	43 350 578
Meediapoliitika rakendamine	44 455 578	44 350 578	43 350 578	43 350 578
Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	91 179 114	86 700 627	84 228 347	81 483 827
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	23 762 554	20 103 123	14 547 025	14 547 025
Pikaajalise säilitamise korraldamine	19 721 557	16 163 376	10 607 278	10 607 278

Regionaalse raamatukoguteenus toetamine	4 040 997	3 939 747	3 939 747	3 939 747
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	12 011 648	12 296 738	12 622 812	12 466 562
Rahvakultuuripoliitika rakendamine	5 698 414	5 605 894	5 926 994	6 083 324
Rahvakultuuri ja VKP toetuste rakendamine	4 901 431	5 263 737	5 264 840	5 170 676
Koolitustegevus rahvakultuuri ja VKP valdkonnas	471 056	476 972	479 191	402 021
Valdkondlike võrgustike koordineerimine	510 872	516 088	517 006	438 536
RAKU ja VAKU andmebaasi teenus	429 874	434 047	434 782	372 006
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine	55 404 912	54 300 766	57 058 510	54 470 240
Muuseumipoliitika rakendamine	32 848 431	32 324 723	32 324 723	32 299 214
Museaalide kogumine ja säilitamine	2 789 456	2 769 943	2 764 713	2 764 713
Teadustöö	1 710 129	1 613 348	1 563 384	1 563 384
Näitustegevus	2 576 152	2 466 867	2 466 195	2 466 195
Muuseumiteenus Palamuse O. Lutsu Kihelkonnamuuseumis	424 265	407 790	407 790	407 790
Muinsuskaitsepoliitika rakendamine	355 849	869 011	3 695 011	1 132 250
Kultuuripärandi hoidmine ja arendamine	3 395 088	3 268 079	3 261 334	3 261 334
Valdkonna analüüs ja teadlikkuse tõstmine	840 919	798 304	794 943	794 943
Toetuste rakendamine	7 299 822	6 621 383	6 619 771	6 619 771
Haridusprogrammide ja sündmuste korraldamine	3 164 802	3 161 319	3 160 646	3 160 646
Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine	45 495 787	42 071 373	39 766 890	38 558 332
Kultuurivaldkonna digiteerimine	1 583 993	18 000	18 000	18 000
Digitaliseerumise poliitika rakendamine	1 583 993	18 000	18 000	18 000
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	2 442 730	2 366 127	2 326 199	2 306 235
Kultuuri multilateraalne koostöö	845 400	845 400	845 400	845 400
Kultuuri rahvusvahelistumine	1 597 330	1 520 727	1 480 799	1 460 835
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	2 124 130	1 918 131	1 780 321	643 487
Loomemajanduspoliitika rakendamine	2 124 130	1 918 131	1 780 321	643 487
Kultuuri valdkondadeülene arendamine	39 344 934	37 769 115	35 642 370	35 590 610
Valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus	39 344 934	37 769 115	35 642 370	35 590 610

Teenused on toodud hallil taustal.

